

กำเนิดทุนเล่าเรียนหลวง

การส่งนักเรียนไทยไปศึกษาต่างประเทศแบบเป็นทางการนั้นได้เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อเปิดโอกาสให้บุตรข้าราชการและสามัญชนที่มีสติปัญญาความสามารถได้มีโอกาสเข้าสอบแข่งขันชิงทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาต่อในยุโรปและอเมริกาบ้าง มีชื่อทรงสนับสนุนแก่พระราชโอรสและเจ้านายในราชตระกูลเท่านั้น ดังปรากฏชัดในพระราชดำรัสซึ่งทรงแสดงไว้ในที่ประชุมพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการ ณ โรงเรียนพระตำหนักเกษมสวนกุหลาบ ความว่า :-

"เจ้านายราชตระกูลตั้งแต่ลูกฉันเป็นต้นลงไปตลอดจนราษฎรที่ต่ำที่สุดจะให้ได้มีโอกาสเล่าเรียนได้เสมอกัน ไม่ว่าเจ้าวาขุนนางว่าไพร่ เพราะฉะนั้นจึงขบออกได้ว่าการศึกษาเล่าเรียนในบ้านเมืองเราจะเป็นข้อสำคัญที่หนึ่ง ซึ่งฉันจะอุทิศสำหรับจัดให้เจริญขึ้นจงได้"¹

เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2439 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนอยู่ประจำทำนองปัลลิศกุลของอังกฤษขึ้นที่บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา มีชื่อว่าโรงเรียนราชวิทยาลัย² เพื่อที่จะได้ฝึกหัดนักเรียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และการศึกษาอบรมอันดีงามตามวิธีในต่างประเทศตะวันตก โดยประสงค์ให้นักเรียนซึ่งเข้าเล่าเรียนในโรงเรียนนั้นได้รับการศึกษาสมบูรณ์ ทั้งเป็นแหล่งให้นักเรียนฝึกหัดสอบข้อสอบ ความรู้สำหรับที่จะได้ไปเล่าเรียนในมหาวิทยาลัยในยุโรปต่อไป หรือจะเข้ารับราชการในกระทรวงต่าง ๆ ก็ได้ ให้นายเซซิล การ์เตอร์ เป็นอาจารย์ใหญ่ และมีคณะกรรมการจัดการคณะหนึ่งประกอบด้วยกรรมการ 7 ท่าน อาทิเช่น สมเด็จพระญาณพิริยวัตรเวส (สมเด็จพระญาณพิริยวัตรเวส) เป็นต้น ใน พ.ศ. 2440 ได้โปรดฯ ให้วางระเบียบเงินทุนหลวงช่วยเหลือการศึกษาของนักเรียนให้ได้ไปเรียน ณ

¹ เอกสารคัดลอกในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, หน้า 17-18.

² หลวงบำเหน็จจรัส "ประวัติการศึกษาของประเทศสยาม," วิทยากรย

ต่างประเทศ เรียกว่า "ทุนคิงสคอลาร์ชิป"¹ ก่อนหน้านั้น 1 ปี ได้โปรดเกล้าให้จัดการสอบไล่ประจำปี เพื่อเลือกนักเรียนที่ควรได้รับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวง ส่งไปเรียนในยุโรปปีละ 2 คน นักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษมีความรู้พอ มีโอกาสเข้าสอบไล่ทุกคน แต่ต้องเป็นคนสัญชาติไทย กำหนดอายุไม่เกิน 18 ปี ใครเรียนดีสอบไล่ได้ที่ 1 และที่ 2 ร่างกายไม่พิการ จนไปต่างประเทศไม่ได้ เป็นมีโอกาสดูเหมือนกัน ในเวลานั้นนักเรียนที่มีการศึกษาภาษาอังกฤษก็อยู่แล้วคือ นักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบอังกฤษที่วัดเทพศิรินทร์ ผลการสอบไล่ซึ่งทุนเล่าเรียนหลวงครั้งแรกนี้ ปรากฏว่าผู้ที่ได้รับพระราชทานทุนคือ นายพุ่ม สาคกร และนายชิน เป็นนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบอังกฤษเก่า ซึ่งย้ายมาจากตึกสุนันทาลัย คือโรงเรียนราชินีปัจจุบัน มาตั้งอยู่ที่ตึกแมนณมิตร ณ วัดเทพศิรินทร์ เมื่อโรงเรียนสวนกุหลาบอังกฤษมาตั้งที่วัดคิงส์ลาว จึงเปลี่ยนนามตามวัดที่ตั้งว่าโรงเรียนเทพศิรินทร์ ส่วนนักเรียนทั้งสองที่ได้รับพระราชทานทุนนั้น นายพุ่ม สาคกร ถูกส่งไปศึกษาวิชาทหารบก ณ ประเทศรัสเซีย นายชินไปเรียนอนิเวียร์ ณ ประเทศอังกฤษ สำเร็จแล้วกลับมารับราชการในกรมรถไฟ ส่วนนายพุ่มเมื่อศึกษาวิชาทหารจบแล้วไม่กลับมาเมืองไทย ขอเข้ารับราชการเป็นนายทหารอยู่ในรัสเซียต่อไป²

อย่างไรก็ดีก่อน พ.ศ. 2440 ก็มีการส่งนักเรียนไทยไปศึกษา ณ ต่างประเทศ แต่ไม่ได้จัดเป็นระเบียบแบบแผน หากนักเรียนคนใดมีความถนัดเชี่ยวชาญในทางใดก็จะได้รับการสนับสนุนให้ไปเรียนในต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏว่าคนไทยเริ่มสนใจวิชาของฝรั่งกัน ผู้ที่สนใจวิชาฝรั่งมีทั้งเจ้านายชั้นผู้ใหญ่และข้าราชการ และใน

¹ ศักดิ์ศรี แยมันคคา "เรียงความขอพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงทศพิธราชธรรม" ในหนังสือ เรียงความขอพระเกียรติของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉบับไค้รางวัลที่ 1 เริ่มแต่ พ.ศ. 2467 - 2499 (พระนคร : เจริญผลการพิมพ์, 2510), หน้า 213.

² ราชวรินทร์ "นักเรียนไทยในต่างประเทศคนแรก" ข่าวกรุง, 12 (มกราคม 2506) :

ปลายรัชกาลที่ 3 นี้เอง สมเด็จพระบรมมหาประยูรวงศ์ได้ส่งนายจุน¹ ไปเป็นกัปตันเรืออังกฤษ เพื่อศึกษาและฝึกหัดเดินเรือกำปั่น ณ ประเทศอังกฤษ นายจุนเรียนสำเร็จและได้ประกาศนียบัตรเดินเรือทะเล เป็นคนไทยคนแรกที่ได้เรียนในยุโรปในยุครัตนโกสินทร์ เค้นทางกลับประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 4 และได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนเงินทะเล แต่ต่อมาถึงรัชกาลที่ 5 ได้เป็นหลวงชลธารพินิจชัย ตำแหน่งเจ้ากรมคลอง แล้วเลื่อนเป็นพระชลธารพินิจชัย

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดให้แต่งราชทูตออกไปยังประเทศอังกฤษ ได้โปรดฯ ให้จักษุนักเรียนออกไปเรียนยังอังกฤษด้วย 2 คน คือ นายเทศ บุนนาค บุตรสมเด็จพระยามบรมมหาประยูรวงศ์ กับ นายเทศ บุนนาค บุตรพระยามนตรีสุริยวงศ์ เมื่อไปถึงประเทศอังกฤษ ราชทูตได้ฝากฝังไว้กับกระทรวงต่างประเทศอังกฤษ ซึ่งกระทรวงก็จัดการให้เข้าเรียนในวิทยาลัยกรุงลอนดอน แต่จะเป็นด้วยเหตุใดไม่ปรากฏ พอคณะทูตกลับ นักเรียนไทยก็กลับ นอกจากนี้ยังมีนักเรียนที่ส่งไปยุโรปในรัชกาลนี้อีก 3 คน คือ 1) นายโต บุนนาค 2) นายสุกิจ บุนนาค ทั้ง 2 คนไปเรียนที่อังกฤษ และนายบั้น บุนนาค ส่งไปเรียนประเทศฝรั่งเศส พวกนักเรียนนอกยุคแรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ล้วนเป็นคนในตระกูลบุนนาคทั้งสิ้น นักเรียนทั้ง 3 ท่าน ได้เรียนสำเร็จและกลับมารับราชการในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

จะเห็นได้ว่าก่อนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงโปรดฯ ให้วางระเบียบเกี่ยวกับทุนเล่าเรียนหลวงนั้น ทรงส่งพระราชโอรสและโปรดเกล้าฯ ให้จัดเด็กคนไทยออกไปเล่าเรียนอยู่ ณ ประเทศยุโรปก่อน พ.ศ. 2440 มานานแล้ว ดังปรากฏอยู่ในกฎหมายขอมบังคับสำหรับนักเรียนสยามที่เรียนวิชาอยู่ ณ ประเทศยุโรป² ความว่า

¹ หม่อมราโชทัย, คำนำจกหมายเหตุและนิราศลอนดอน, (ฉบับตีพิมพ์ 2461), หน้า 11. และสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ, ความทรงจำ (พระนคร : คลังวิทยา, 2494), หน้า 172 - 173.

² บทบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์สมเด็จพรจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, หน้า 99.

"พระเจ้านองยาเชอกรมหลวงเทววงศ์วโรปการ เสนาบดีต่างประเทศรับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า บรรดาเด็กคนไทยทั้งหลายที่ไต่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ออกไปเล่าเรียนวิชาอยู่ ณ ประเทศยุโรปนั้น โดยพระบรมราชประสงค์เพื่อจะให้ไต่วิชาเวลากลับเข้ามากรุงเพทฯ จะไต่ทำสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์แก่ราชการและบ้านเมืองต่อไป เพราะเหตุฉะนั้นจึงไต่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อัดเด็กคนไทยส่งออกไปเล่าเรียนวิชา และพระราชทานเงินหลวงเป็นค่าเล่าเรียน เสื้อผ้ากินอยู่เบ็ดเสร็จตามสมควร และนักเรียนที่ไต่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ออกไปเรียนวิชามาแต่ก่อน ๆ นั้น บางคนก็ไต่ตั้งใจอุทิศตัวหมั่นในการเล่าเรียนจริง ๆ จนไต่ पासเอกซามีเนชั่น คือไต่สอบวิชาจนครบสำเร็จการเล่าเรียนโดยเร็วก็มี และบางคนนั้นก็เกียจคร้านแก่การเล่าเรียน ๆ ไปกระนั้นโดยไม่เต็มใจ และไม่คิดรักวิชาเชื่อนแซ ทำให้เสียเวลา และไม่คิดมุ่งหมายที่จะให้ไต่สอบไล่วิชา และบางคนนั้นประพฤติกิจการชั่วจนต้องส่งตัวกลับเข้ามากรุงเพทฯ นักเรียนที่เกียจคร้านก็ป่วยการเสียเวลาและเงินเปล่า" เพราะฉะนั้นจึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้มีพระราชบัญญัติกฎหมายข้อบังคับสำหรับนักเรียนไทยที่โปรดเกล้าฯ ให้ออกไปเรียนวิชาอยู่ ณ ประเทศยุโรปไว้สืบต่อไปภายหลัง

และการที่ทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงขึ้นนั้น ก็ไต่ทรงคิดเรื่องนี้ โดยรอบคอบ ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขาที่พระองค์มีถึงเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ เรื่องการสอบคัดเลือกนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงส่งไปเรียนในยุโรป ความว่า¹

"การที่สอบไล่นักเรียน เลือกตามลำดับตามคะแนนที่ 1 ถึงที่ 6 นั้น เป็นยุติธรรมดีแล้ว ไซ้ว่าจะเจาะจงเอาแต่เฉพาะลูกผู้คั้นเมื่อใด และไม่ได้เจาะจงจะให้เรียนแต่กฎหมายทั้ง 12 คน การที่อยากจะไต่ผู้มีตระกูลนั้นต้องการในส่วนตระกูลการ ถึงคั้งนั้นถ้าไต่ยังตองนับว่าเป็นอคติเรกลาง ลูกพลเรือนที่ค้เป็นอะไรก็ไต่เป็นไต่ทุกอย่าง เป็นแต่ความนิยมนับถือน้อยไปกว่าผู้มีตระกูลหนอยหนึ่งเท่า นั้น ให้อองเอา 6 คนที่สอบไล่ไต่อย่างสูงนี้ไต่เป็นนักเรียนหลวง

¹ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ หน้า ๒๒. 21. 1/4 เรื่องสอบคัดเลือกนักเรียนทุนหลวง ส่งไปเรียนในยุโรปพร้อมกับการเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป ศก 115 รวม 12 นวย. (29 ม.ค. 2439 - เม.ย. 2440).

การที่จะกะเงินแลกค่าหนังสือเรียนต้องแล้วแต่กระทรวง แลจากที่นอกจะจัดตกลงกันใน ส่วนที่กำหนดที่จะให้เรียนวิชาที่เหมือนกันจะให้เรียนอย่างไร ๆ ก็ยากที่จะกะลงได้ว่าคนใดควรเรียน อย่างไม่ใด ที่ยังจะต้องไปเรียนหนังสืออยู่อีกก่อนนั้นก็จะมีโดยมาก จะต้องให้เรียนให้ถูกแก่นิสัยของคน ด้วย เป็นแต่กำหนดว่าอยากได้คนเรียนเป็นตระลาการได้มากเท่าใดก็ยิ่งดี

การซึ่งคิดกำหนดให้เรียนนั้นเป็นการดี หากไม่นักเรียนโดยมากมักจะไม่ไปอยู่นาน ๆ เปล่า ๆ หากมีประโยชน์ไม่

เรื่องเสี้ยนนั้นน่าที่จะเป็นปากเสียงไต่อยู่บ้าง ขอให้คิดดูให้ตลอด ถ้าผู้ที่ไม่สมควรจะต้อง ให้

อนึ่งนักเรียน 6 คนนี้ ให้นำถวายตัวเป็นมหาดเล็กเสียก่อน เพื่อจะให้ปรากฏว่า จำเป็นจะต้องรับราชการ ซึ่งจะไปเที่ยวทำมาหากินตามอำเภอใจไม่ได้"

จะเห็นได้ว่าทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ผู้มีตระกูลเรียนทางกฎหมาย การที่จะเป็น ข้าราชการนั้นจะต้องรู้กฎหมายอย่างดี และนอกจากนี้ยังจะได้ช่วยในกิจการปกครองด้วย การให้ ถวายตัวเป็นมหาดเล็กเสียก่อนนั้น เท่ากับถือเป็นที่ของนักเรียนไทยที่ต้องกลับมารับราชการ

ตามธรรมเนียมขุนนางไทย ถึงแม้ไม่มีการสืบตระกูล แต่ก็มีลักษณะเป็นธรรมเนียมว่า ขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อยมักถวายตัวต่อพระเจ้าแผ่นดินให้เป็นมหาดเล็กรับราชการเป็นการทดลองก่อน ถาทดลองแล้ว "พระเจ้าแผ่นดินเห็นสมควรที่จะได้รับราชการสืบตระกูลบิดาได้ก็เลื่อนยศให้สืบ ตระกูลบิดาไปบ้าง" ¹ แต่ที่จะได้สืบแทนบิดานั้นเป็นส่วนน้อย แต่ถึงกระนั้นบุตร ขุนนางผู้ใหญ่ก็จะมีโอกาสดีกว่าบุคคลอื่น คือใกล้ชิดกว่า

¹ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, วิจารณ์พิเศษ พระราชนิพนธ์ว่าด้วย ธรรมเนียมขุนนางไทย (เล่ม 3 หน้า 35 วัน 7 เดือน 8 ขึ้น 8 ค่ำ ปีชวด สัมฤทธิศก 1250) หน้า 277 - 78.

ระเบียบการจัดนักเรียนสกอลาชิป

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้พระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ อธิบดีกรมศึกษาธิการประกาศระเบียบการจัดนักเรียนสกอลาชิป โดยให้ตั้งเป็นข้อมบังคับขึ้นใหม่ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2447 เป็นต้นไป พระราชทานทุนหลวงให้คนละ 3 ปีเท่านั้น เพราะทรงเห็นว่า "การที่ให้ทุนแก่นักเรียนที่ไลสกอลาชิปได้ไปเรียนวิชาต่อไปละ 2 คนนั้น เป็นเครื่องล่อใจให้นักเรียนตั้งใจเล่าเรียนโดยมีความมุ่งหมายสกอลาชิป ซึ่งเป็นทางการให้การศึกษาในกรมศึกษาเจริญจริงอยู่ แต่การที่ให้ทุนโดยไม่มีกำหนดปีนั้นเป็นการเกินไป เพราะที่ให้ทุนเล่าเรียนนั้นก็เป็นการให้รางวัลเท่านั้น"¹ ดังนั้นเมื่อครบ 3 ปี จะจบหรือไม่ก็ให้เรียกตัวกลับ ถ้าหากว่าผู้ปกครองอยากจะให้บุตรหลานตนได้เล่าเรียนวิชาอย่างหนึ่งอย่างใดจนสำเร็จ โดยกำหนดเวลาของเงินหลวงที่พระราชทานแล้ว ผู้ปกครองจะรับผิดชอบจักเอาเองตามความพอใจก็ได้ โดยให้ตกลงกับกรมศึกษาธิการให้เข้าใจเสียแต่ต้น หรือถ้าผู้ปกครองของนักเรียนอยากจะให้บุตรหลานของตนได้มีวิชาเข้ารับราชการให้ถูกต้องแก่ราชการในกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งต่อไปข้างหน้าแล้ว ก็สามารถโอนนักเรียนผู้นั้นเข้าเป็นนักเรียนหลวงของกระทรวงที่ต้องการจะให้เข้านั้นได้ และถ้าเล่าเรียนภายใน 3 ปียังไม่สำเร็จวิชาต่อไปกระทรวงนั้นก็จะต้องจ่ายเงินสำหรับนักเรียนหลวงของกระทรวงนั้นจ่ายเป็นค่าเล่าเรียนแก่นักเรียนผู้นั้นเพิ่มเติมจนกว่าจะสำเร็จวิชาหรือจนกว่าเจ้าของกระทรวงนั้นจะเห็นสมควรเรียกกลับเมื่อไร ถ้าเช่นนี้ผู้ปกครองจะต้องจัดการปรึกษาหารือกับเจ้าของกระทรวงที่ตองการนั้นเสียแต่ต้น² เพราะกระทรวงนั้นจะต้องวินิจฉัยหลายประการ เป็นต้นว่า

ก. กระทรวงนั้นจะจัดทางเล่าเรียนของนักเรียนกระทรวงนั้นอย่างไร ซึ่งย่อมแตกต่างกัน กรมศึกษาจะจัดแทนเอาโดยผลการยอมไม่ได้ เว้นแต่เจ้าของกระทรวงนั้นจะได้ชี้แจงและมอบหมายมาให้ช่วยจัดสำหรับ 3 ปีแรก

¹ ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ แฟ้ม ศธ. 23/10 เรื่องพระราชทานทุนเล่าเรียนแก่นักเรียนสกอลาชิปที่จะไปเล่าเรียน ณ ประเทศยุโรปเพียง 3 ปี (10 ส.ค. 2447 - 6 ก.ค. 2451).

² ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ แฟ้ม ศธ. 21.1/104 เรื่องส่งนักเรียนไทยไปเรียนต่างประเทศ (4 เม.ย. - 13 ก.ค. 2450).

ข. กระทรวงนั้นอาจจะมีธรรมเนียมที่จะให้นักเรียนของกระทรวงนั้นฝึกหัดหรือตระเตรียม
 การงานหรือวิชาขั้นต้นเพิ่มเติมก่อนที่จะส่งไปต่างประเทศ

ค. วิชาสำหรับนักเรียน กระทรวงนั้นอาจต้องการให้ไปเล่าเรียนเฉพาะประเทศที่ประสงค์
 โดยเฉพาะ ซึ่งกรมศึกษาจะจัดไปไม่ถูกทาง

ด้วยเหตุเหล่านี้ผู้ปกครองของนักเรียนผู้ใดประสงค์จะให้บุตรหลานของตนได้เล่าเรียน
 วิชาในทางใด เพื่อจะรับราชการในกระทรวงใด เมื่อได้ปรึกษาหารือตกลงกับเจ้ากระทรวงนั้นแล้ว
 ก็จำเป็นที่กรมศึกษาจะได้รับคำสั่งแจ่มมาจากเจ้าของกระทรวงนั้นโดยเฉพาะ ว่ากระทรวงนั้นจะรับ
 นักเรียนผู้นั้นเข้าเป็นนักเรียนของกระทรวงนั้น และจะให้จัดอย่างไร เป็นต้นว่า

ก. ในชั้น 3 ปีต้น จะรับโอนเงินไปจัดเองหรือจะให้กรมศึกษาจัดการจัด

ข. ถ้าจะให้กรมศึกษาจัดในชั้นต้น 3 ปี จะต้องให้ทราบความประสงค์ว่าจะให้ไปเรียน
 ที่ไหน และจะให้จัดให้เรียนโดยลำดับอย่างไรจนกว่าจะครบ 3 ปี

ค. ถ้ายังไม่ส่ง กระทรวงนั้นจะรับตัวนักเรียนผู้นั้นไปฝึกหัดตระเตรียมอย่างไรก่อนจน
 เมื่อใดก็ขอให้ทราบ กรมศึกษาจะได้ตั้งงบประมาณไว้ก่อน

การที่ให้ตกลงกันระหว่างกระทรวงต่อกระทรวงเสียก่อนนั้น เพราะเกรงว่าจะเกิด
 อุปสรรคขึ้น เกิดฉกฉวยผิดทาง เป็นต้นว่า ได้ไปเสียเวลาเรียนในสิ่งซึ่งกระทรวงนั้นไม่ต้องการ
 และสิ่งที่ต้องการไม่ได้เรียน ทำให้ต้องเรียนเพิ่มเติมซ้ำเปลืองพระราชทรัพย์ หรือเขาต้องการให้
 เรียนที่ประเทศนี้ แต่ได้เริ่มเรียนมาที่ประเทศโน้น ฉิดที่ฉิดฉินฉิดกาลสมัยนิยม¹

การที่คง โอนนักเรียนหลวงเหล่านี้เข้ากระทรวงใดกระทรวงหนึ่งนั้น เนื่องจากการที่
 จะให้นักเรียนเล่าเรียนให้จบภายใน 3 ปี ยังไม่ปรากฏว่านักเรียนไทยคนใดจะสามารถเรียนให้
 สำเร็จได้ปริญญาตรีกลับมา แต่ทุนเล่าเรียนหลวงนี้จะจ่ายเงินให้นักเรียนเพียง 3 ปีเท่านั้น ซึ่ง
 นักเรียนไทยจะเรียนสำเร็จก็แค่วิชาภาษาอังกฤษและวิชาสามัญชั้นสูงของวิทยาลัยในต่างประเทศ

¹ เรื่องเดิม หน้า 5.

ด้วยเหตุนี้เมื่อครบกำหนด 3 ปีแล้ว จึงต้องโอนนักเรียนไทยเข้ากระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง หรือ นักเรียนจะติดต่อกับเจ้ากระทรวงที่ตนประสงค์จะรับราชการไว้ก่อนที่ตนจะเดินทางไปศึกษา ณ ต่าง ประเทศ ระยะเวลาที่ไปศึกษา ณ ต่างประเทศจึงเลื่อนไปเป็น 5 ปี และถ้าผู้ใดไม่สามารถจบได้ ภายใน 5 ปี ก็อาจจะเลื่อนระยะเวลาออกไป ซึ่งแล้วแต่รัฐบาลไทยจะพิจารณาเป็นรายบุคคลไป

ในเรื่องเงินค่าเล่าเรียนและกำหนดเวลาเรียนนั้น พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้า - กิติยากรวรลักษณ์ อธิบดีกรมศึกษาธิการ ได้ชี้แจงเรื่องนี้กับเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ เสนาบดีกระทรวง ธรรมการว่า

"เรื่องเงินค่าเล่าเรียนและกำหนดเวลาเรียนนั้น ข้าพเจ้าขอจะตั้งจะกล่าวต่อไปนี้ นักเรียนคนหนึ่ง ยอมให้เรียน 6 ปี ถ้านักเรียนคนใดเรียนจบฤาพอเข้ารับราชการได้ภายใน 6 ปี ก็ควรให้กลับก่อน ตามกำหนดให้เรียนต่อไปจนครบปีที่กำหนด

เงินค่าเล่าเรียนนั้น เดิมกะไว้ว่าปีที่ 1 ที่ 2 ปีละ 150 ปอนด์ ปีต่อไปนั้น 200 ปอนด์ แต่ถาจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เรียนวิชาตามนั้น แค้นสัสของเด็กต้องกะเงินให้เป็นผ่านกลาง ไว้ เฉพาะวิชาบางอย่างก็ต้องใช้เงินมาก วิชาบางอย่างน้อยประมาณไม่ถูก การก็ยิ่งอีกนาน . .

อีกประการหนึ่ง ถ้าเงินค่าเล่าเรียนจะขึ้นประมาณกรมศึกษาธิการเบิกเป็นปี ๆ เปลี่ยนขึ้นเปลี่ยนลงได้แล้ว ก็ไม่จำเป็นจะต้องลำบากอย่างไร ทำเสียเหมือนเงินเดือนก็ได้ คือถ้า ปีนี้ต้องการมากก็ขอขึ้นใหม่ ถาน้อยก็ลดลง ถ้านักเรียนกลับก็ถอนข้อเสีย ถ้าทำเช่นนี้สวดก็

เรื่องเครื่องแต่งตัวนั้นเดิมเคยพระราชทานคนละ 400 บาททุกคนไป แต่มากมายนัก ข้าพเจ้าเห็นว่า คราวนี้ควรจะพระราชทานแต่เครื่องแต่งตัวที่นักเรียนยังไม่มีเสื้อกางเกงสำหรับ เป็นต้น จะให้แต่สิ่งที่ต้องการ สิ่งไรที่มีแล้วก็เป็นอันไม่ต้องให้"¹

¹ ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ แฟ้ม ศธ. 21.1/4 สอดคัดเลือนักเรียนทุน หลวงส่งไปเรียนในประเทศยุโรป ร.ศ. 115 (29 ม.ค. 2439 - เม.ย. 2440).

ในเรื่องงบประมาณค่าเล่าเรียนของนักเรียนทุนนั้นได้เพิ่มเป็น 300 ปอนด์ และเพิ่มขึ้นจนถึงปีละ 400 ปอนด์ต่อคน และให้กรมศึกษาธิการมีหน้าที่จัดการเกี่ยวกับงบประมาณนักเรียนสืบทอดกระทรวงต่างประเทศ ดังปรากฏหลักฐานว่า

"ส่วนการใช้สร้อยยกมาอยู่ในกระทรวงนี้ กรมศึกษาธิการเป็นฐานะที่สืบไป ทั้งนักเรียนหลวงที่ได้ออกไปเรียนอยู่นอก เค็มงบประมาณอยู่ในกระทรวงว่าการต่างประเทศก็ได้ยกมาอยู่ในกระทรวงนี้ตั้งแต่ศก 116 ไป แต่งบสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช แลพระเจ้าลูกยาเธอขึ้น ยกไปอยู่กระทรวงวัง การเล่าเรียนหลวงที่ไพล่ประเทศยุโรปนั้น อธิบดีกรมศึกษาธิการได้รับอนุญาตที่จะมีหนังสือชี้แจงมายังราชทูตสยามต่าง ๆ"¹ และ "ต่อมาถึงวันที่ 10 พฤษภาคม ร.ศ.116 จึงได้รับคำสั่งว่ายกจำนวนเงินมาขึ้นกระทรวงธรรมการ"²

เมื่อกระทรวงธรรมการรับมาเป็นฐานะจัดการเกี่ยวกับการจัดส่งนักเรียนไปเรียนต่างประเทศ นักเรียนผู้นั้นเมื่อเรียนจบแล้วจำเป็นต้องรับราชการทั้งนั้น ไม่มีกำหนด เว้นแต่ในราชการจะไม่มีตำแหน่งให้ ดังปรากฏในจดหมายของเสนาบดีกระทรวงธรรมการตอบเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ ที่ต้องการทราบว่านักเรียนหลวงประเทศยุโรปกลับมารับราชการชดใช้ทุนก็มี

"นักเรียนที่ออกไปเล่าเรียนไพล่ประเทศยุโรป แต่ก่อนมาอยู่ในการจัดจ่ายเป็นฐานะอยู่ในกระทรวงต่างประเทศ ผู้ที่เรียนกลับมาแล้ว จะทำราชการหรือไม่ทำราชการก็ดี ไม่มีกำหนดเขตรเป็นอันตามแต่ใจ แต่เมื่อยกมาอยู่ในกระทรวงนี้ ตั้งแต่ศก 116 แล้ว นักเรียนที่เล่าเรียนอยู่แต่ก่อนก็ดี หรือที่จะส่งไปโดยสอยไล้ได้รับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงก็ดี หรือสมัครที่จะเป็นนักเรียนหลวงก็ดี เมื่อกระทรวงนี้ได้จ่ายเงินค่าเล่าเรียนเป็นของหลวงให้แล้ว อยู่ในความปกครองกระทรวงนี้เป็นที่เข้าใจว่าจำเป็นต้องรับราชการทั้งนั้น ไม่มีกำหนด เว้นแต่ในราชการจะไม่มีตำแหน่งให้เท่านั้น

¹ ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ แฟ้ม ศธ. 21.1/6 งบประมาณนักเรียนสยามกรุงลอนดอน ศก 116 (5 เม.ย. 2440 - 5 เม.ย. 2442).

² ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ แฟ้ม ศธ. 21/4 โปรดเกล้าให้ยกเงินค่าเล่าเรียนนักเรียนไพล่ประเทศยุโรปมารวมอยู่ในกรมศึกษา (18 มีนาคม 2439 - 6 ม.ค. 2440).

นักเรียนเก่าที่กลับมา ภายหลังเสด็จพระราชดำเนินกลับ แล้วขึ้นอยู่กับกระทรวงนี้ ก็ได้จ่ายให้เข้ารับราชการในกระทรวงต่าง ๆ ตามคุณวุฒิที่ได้เรียนมา แล้วแต่จะหาตำแหน่งให้ได้ คนเหล่านี้ออกโดยผลการไม่ได้ เว้นแต่มีความผิดหรือเจ้ากระทรวงจะอนุญาตให้ไปรับราชการที่กระทรวงอื่นก็ได้"¹

เนื่องจากในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว งานราชการขยายตัวออกไปมาก แต่ตัวบุคคลที่จะรับราชการที่มีความรู้ความสามารถหายากมาก ดังนั้นจึงมุ่งหมายในการจัดการส่งนักเรียนไทยไปศึกษา ณ ต่างประเทศก็เพื่อจะได้คนที่มีวิชาความรู้เข้ามารับราชการ ความต้องการในเรื่องนี้จะเห็นได้จากพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไปยังพระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ (ม.ร.ว.เปี้ย มาลากุล ต่อมาเป็นเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี) ลงวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 117 ความว่า

"ด้วยความรู้สึกลับสนยอมเกิดแก่พวกเราทั้งหลาย ไม่แต่เฉพาะตัวเราเอง บรรดาผู้ที่ต้องมีหน้าที่ราชการสำคัญที่ต้องใช้คนมากอย่างเช่น กรมหมื่นคำรง ซึ่งมีหน้าที่ต้องเปลี่ยนตองแขกมีหลาย ๆ สิบคนหรือตั้งร้อย กรมหมื่นนทีศร ซึ่งต้องส่งราชการคลังไปประจำหัวเมืองซึ่งตั้งขึ้นใหม่มีหลายสิบคน เป็นตัวผู้ที่รอนรบบเราเราอยู่ไม่ได้อีก ในเรื่องที่จะต้องการคนและต้องช่วยกันหา ยังกระทรวงอื่น เช่น กระทรวงยุติธรรม ถ้าจะได้อันที่มีความรู้ในกฎหมายพอประมาณสักร้อยคน ก็จะได้รับตำแหน่งใหม่เดี๋ยวนี้ทั้งสิ้นไม่เหลือหลง ด้วยได้สั่งให้ขยายกระบวนการพิจารณาความใหม่ออกไปให้หัวพระราชอาณาเขตในงบประมาณศก 118 นี้ ส่วนกรมเมืองและกรมท่า ซึ่งเจ้าของกระทรวงไม่สู้จะเกียกกาย แต่ถูกติเตียนอันใดเข้าก็ร้องเรื่องคนดีขึ้นมา ไม่ป่วยที่จะกล่าวถึงกระทรวงโยธา ซึ่งมีคนไทยอยู่กรมขึ้นของกรมมันไม่เกินกรมละคน ในพวกชั้นสูงยกเสียแต่กรมโยธาคือพวกก่อสร้างมีความต้องการจนไม่มีอะไรจะพูด จะไปเที่ยวแย่งโยธาด้วยเหมือนคนอื่นก็ได้ เพราะไม่มีความรู้ใช้ไม่ได้ ส่วนกรมที่ใกล้เคียง กล่าวคือ

¹ ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ แฟ้ม ศช. 21/18 กระทรวงโยธาธิการ
เรียนถามว่านักเรียนทุนหลวงประเทศยุโรป กลับมารับราชการโดยใช้ทุนที่ปี (15 ธ.ค. 2442)
หน้า 2.

ทหารและกรมวังมหาดเล็กซึ่งน่าจะหาคนง่าย ก็หนาแน่นไปค่ายคนญวนรา ตกลงเป็น
ใจความว่าในเมืองเราเวลานี้ไม่ซัดสนอันใดยิ่งกว่าคน การเจริญอันใดจะเป็นไปไม่ได้เร็วก็เพราะ
เรื่องคนน้อย่างเดียว "1

เพราะขาดคนเช่นนี้เอง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงว่าจ้างฝรั่งเข้ามารับ
ราชการและเป็นที่ปรึกษาจำนวนมาก แต่การจ้างฝรั่งเข้ามาใช้วิชาจะเป็นผลดีทั้งหมด ผลเสียก็มีอยู่
ซึ่งพระองค์ตระหนักในความจริงนี้ดี ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขาฉบับข้างบนต่อมาอีกว่า

" แต่การใช้ฝรั่งนั้นไม่ใช่เป็นการง่าย แลก็รู้ได้ชัดเจนอยู่ในใจด้วยกัน
ว่า เขาเป็นคนต่างภาษาต่างชาติ จะซื่อตรงจงรักภักดีอะไรต่อเราหนักหนา ก็ชั่วแต่มาหาทรัพย์กลับไป
บ้าน เมื่อจะว่าเขานี้ก็ไม่สู้ยุติธรรมแท้ เพราะบางคนซึ่งมีอริยาศัยดี และมีความอยากรู้อยากจะ
ได้ชื่อเสียงก็ดี ฤๅมีความละเอียดอยากจะทำกาให้ยืดยืนไป เขาก็ทำดีต่อเรามาก ๆ อยู่บาง
แต่อย่างไร ๆ ก็คงต้องนับว่าเป็นเพื่อนกันไม่ใช่เพื่อนตายเกือบจะทั้งนั้น "2

ค่ายเหตุที่มีความต้องการคนที่มีความรู้เช่นนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
จึงทรงส่งพระบรมวงศานุวงศ์ และตั้งขุนเลาเรียนหลวงให้สามัญชนไปศึกษาวิชาการ ณ ต่าง
ประเทศ และให้นำความรู้นั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติ ดังที่ปรากฏในพระราชดำรัส
ตอบนักเรียนที่ได้ออกไปเลาเรียนที่ยุโรปว่า"

. เพราะฉะนั้นเราจึงไต่ถามเพื่อนนักเรียนเหล่านั้นว่าให้ฟังนี้ในใจว่า เราไม่ได้
เรียนจะเป็นฝรั่ง เราเรียนเพื่อจะเป็นคนไทยที่มีความรู้เสมอด้วยฝรั่ง เมืองเราเวลานี้ต้องการ
คนที่มีความรู้ที่จะรับราชการในหน้าที่ต่าง ๆ และประกอบการต่าง ๆ ทั่วไปเป็นอันมาก เพื่อจะ
ให้การปกครองบ้านเมือง เป็นผลสำเร็จแท้จริง แลให้ชาติเราเจริญด้วยทรัพย์สินสมบัติแล้ววิชาความรู้
และการช่างเฟื่องฟูแพร่หลาย เสมอเหมือนชาติอื่น การเรียนจึงเป็นข้อสำคัญในความเจริญของ

1 พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี
เล่ม 2 (2506) หน้า 145 - 146.

2 เรื่องเดิม หน้า 146 - 147.

บ้านเมืองเป็นอันมาก แต่เป็นการพนังก้ำลั้งที่เราจะคิดส่งนักเรียนไปเล่าเรียนในยุโรปให้มากตามความต้องการ และเป็นการไม่แน่เลย แท้จริงว่าคนที่ไปเรียนในยุโรปแล้วจะดีกว่าคนที่เรียนประเทศในเมืองเราไปทั่วทุกคน แต่เราต้องยอมรับว่าผู้ซึ่งมีสติปัญญา และมีความอดุสาหะ แลไม่ได้ละเลยภาษาของตัวเสีย คงจะดีกว่าที่จะเล่าเรียนอยู่แต่ในเมืองเรา เพราะหาทางที่จะใคร่รู้ได้เห็น และผู้ที่สอนหาไ้กายสควกกกว่า เพราะฉะนั้นควรที่เจ้าทั้งหลายจะทำคนให้เป็นผู้ที่มีราคาควยความรู้ เป็นประโยชน์เกิดขึ้นแก่บ้านเมือง "1

ในเรื่องจำนวนคนที่จะได้รับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงที่กำหนดไว้ปีละ 2 คน นั้น การสอบไล่นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง พ.ศ. 2443 ปรากฏว่าคะแนนสอบไล้ของนักเรียนที่สอบได้ที่ 3 น้อยกว่านักเรียนที่สอบได้ที่ 2 เพียง 1 คะแนน นักเรียนที่สอบได้ในปีนั้น มีหม่อมเจ้าชายชาติชูศักดิ์ ในพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นภูเรศราชรังสฤษฎีค ซึ่งสอบได้ 905 คะแนน นายสุข บุตรหลวงอภัยพิทักษ์ 864 คะแนน นายคอม บุตรเจ้าพระยาสุรวงษ์วัฒนศักดิ์ ได้ 863 คะแนน จึงได้ทรงมีหนังสือชี้แจงให้เจ้าพระยาภาสกรวงศทราบพระราชประสงค์ของพระองค์ในเรื่องนักเรียนคิงสกอลาชิป ดังปรากฏหลักฐานว่า

"เห็นว่าถ้านักเรียนที่มีความรู้จริงจะมีมากขึ้นกว่า 2 คน ก็ยิ่งเป็นการดี เพราะเราต้องการคนช้อยู่มาก ให้เจ้าพระยาภาสกรขอเพิ่มงบประมาณเป็นพิเศษขึ้นอีกคน 1 แต่คนที่จะไปเรียนเช่นนั้น ควรที่จะกำหนดว่าจะไปเรียนทางใด จะกำหนดในที่นี้ถ้าไปกำหนดที่นอกก็ตาม แต่อย่าให้ไปทิ้งลอย ๆ ไ่วจโนโล ๆ เล ๆ แล้วส่งกลับ"2

ดังนั้นในปีนั้นจึงปรากฏว่ามีนักเรียนที่ได้รับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงออกไปศึกษา ณ ยุโรป 3 คน

1 เอกสารคัดกรรส่งในวังทอ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, หน้า 201 .

2 ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ ศธ. 23/3 เรื่องสอบไล่นักเรียนคิงสกอลาชิป ไ้หม่อมเจ้าชาติชูศักดิ์ นายสุข และนายคอม (14 มี.ค. 2443 - 21 มี.ย. 2444).

และแสดงให้เห็นว่าในสมัยนั้นความต้องการคนมีความรู้เข้ารับราชการเป็นเรื่องสำคัญมาก ถึงขนาดที่ว่าทรงให้เพิ่มทุนเล่าเรียนหลวงขึ้นอีก 1 ทุนเป็นพิเศษ

สรุป

การที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานทุนทรัพย์ให้นักเรียนไทยไม่ว่าจะมาจากตระกูลสูงหรือตระกูลต่ำ เข้าสอบแข่งขันชิงทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษา ณ ต่างประเทศนั้น ถ้ามองในแง่การเลื่อนชั้นทางสังคมแล้ว ก็ให้เห็นได้ว่า คนทุกชั้นมีโอกาสเลื่อนฐานะของตนด้วยความรู้ความสามารถ ด้วยการแข่งขันตามกติกา เมื่อไปเล่าเรียนจนสำเร็จกลับมาก็คงเข้ารับราชการ การรับราชการก็เป็นวิถีทางหนึ่งที่จะทำให้คนผู้นั้นได้เปลี่ยนชั้นของตน ถ้ามองจากชนชั้นกรรมคาสามัญ หรือชนชั้นกลางจะไ้เลื่อนชั้นเป็นชนชั้นสูง สังคมไทยสมัยนั้นให้ความสำคัญแก่ผู้รับราชการไว้มากกว่าเป็นผู้มีเกียรติมีความสามารถ ข้าราชการกลายเป็นเจ้านายที่ต้องเคารพ膜นอบ และเมื่อทำราชการนานก็จะได้ศรัทธาบันลาคักดิ์เป็น เจ้าคนนายคน และโดยเฉพาะผู้ที่มีปริญญาจากต่างประเทศในสมัยนั้น เมื่อมารับราชการก็ยิ่งก้าวหน้าไปไ้เร็ว มีฐานะตำแหน่งทางสังคมสูงขึ้น และแสดงให้เห็นว่าระบบสังคมในสมัยนั้นเปิดโอกาสให้คนทุกชั้นไ้เลื่อนฐานะทางสังคมของตน ถ้าไ้รับการศึกษาระดับสูงและไ้เข้ารับราชการ ประกอบกับสังคมไทยยังยึดถือความเชื่อที่ว่าจัดการศึกษาเพื่อคัดคนในระดับสูง การคัดเลือกนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง ซึ่งเริ่มใน พ.ศ. 2440 และสอบต่อมาเสมอทุกปี เพื่อให้นักเรียนไปเรียนต่อและกลับมารับราชการ บุคคลเหล่านี้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความก้าวหน้าในชีวิต ทำให้เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะหวังว่า สิ่งที่จะไ้รับจากการเรียนหนังสือคือการเลื่อนฐานะของตนไปสู่การเป็นขุนนาง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวางหลักปฏิบัติในการส่งนักเรียนทุนหลวงไปเรียน ณ ต่างประเทศ

การส่งนักเรียนทุนหลวงไปเรียน ณ ต่างประเทศที่ดำเนินมาอย่างเป็นทางการ ตั้งแต่ พ.ศ. 2440 นั้น ต่อมาใน พ.ศ. 2469 ได้มีการเปลี่ยนระเบียบการเสียใหม่ ทั้งนี้เนื่องจาก ตามที่กระทรวงต่าง ๆ ปฏิบัติกันมา ยังไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยทั่วถึงกัน บางกระทรวงก็เลือกนักเรียนส่งออกไปโดยมีการสอบไล่อย่างเคี่ยว หาได้คำนึงถึงชาติสกุลไม่ บางกระทรวงก็คำนึงถึงชาติสกุลอย่างเคี่ยว หาได้มีการสอบไล่อย่างไรไม่ บางกระทรวงก็เลือกเอาตามใจโดยเห็นแก่บุคคล บางทีก็เลือกส่งไปแต่เด็ก ๆ กำหนดให้เรียนวิชาของกระทรวงนั้น ๆ โดยมีโค้วค้ำว่าเด็กนั้นจะมีวุฒิและนิสัยที่จะเรียนวิชานั้นได้หรือไม่ ทั้งเมื่อกลับมาอาจจะล้มภาษาไทย และมีทัศนูประเพณีบ้านเมืองของตน บางทีก็ส่งเมื่อเป็นผู้ใหญ่แล้ว มักจะพบกับความยากลำบากในการที่จะเรียนวิชาของตนโดยที่ไม่รู้ภาษาต่างประเทศ บางทีก็ส่งเวลาเป็นหนุ่ม ซึ่งเป็นเวลาครึ่ง ๆ กลาง ๆ ยังไม่ทันเรียนวิชาสามัญในเมืองไทยจบและไปตั้งตนเรียนทางเมืองต่างประเทศไม่ทัน ทั้งเป็นเวลาที่น่าเสียใจคอกำลังเปลี่ยนแปลงระหว่าง เด็กและผู้ใหญ่ อีกประการหนึ่งก็ส่งนักเรียนกันโดยไม่มีกำหนดจำนวน ไม่ได้ชี้แจงความจำเป็นอย่างไรที่จะต้องส่งนักเรียนเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านี้ นักเรียนบางคนไปอยู่นานไม่มีกำหนดพอเป็นประมาณว่าจะเรียนสำเร็จกลับมาได้เมื่อไร ทั้งนี้เป็นเหตุให้นักเรียนที่ส่งออกไปเสีย ๆ โดยมาก ไม่ได้กลับเข้ามารับราชการเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองสมกับจำนวนพระราชทรัพย์ที่ได้ออกไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งกรรมการพิจารณาเรื่องนี้ดูว่า จะควรวางหลักปฏิบัติการอย่างไรจึงจะได้นักเรียนดี ๆ มาใช้ในราชการโดยไม่ให้เปลืองพระราชทรัพย์ โปรดเกล้าฯ ให้คณะกรรมการสืบวิธีปฏิบัติการตามกระทรวงต่าง ๆ และตามความประสงค์ ความเห็นจากกระทรวง ทั้งความเห็นผู้รู้ซึ่งมีความรู้และเอาใจใส่ในการศึกษาของนักเรียน ณ เมืองต่างประเทศด้วย แล้วรวบรวมทำรายงานขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาถวายความเห็นว่าจะวางหลักปฏิบัติการอย่างไรจึงจะเป็นหลักที่ดีที่สุดเพื่อทรงพระราชดำริวินิจฉัยต่อไป¹

¹ กงจ.ช. เอกสารรัชกาลที่ 6 - 7 รล. 10/1 เรื่องกรรมการจัดการส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาเมืองต่างประเทศ และเรื่องโอนนักเรียนพิเศษมาสังกัดกรมราชเลขาธิการ (7 พ.ค. 2463 - 24 เม.ย. 2472).

ในการที่จะวางหลักให้เป็นระเบียบเรียบร้อยนี้ ได้พระราชทานกระแสพระราชดำริว่าไม่ควรถือเอาการสอบไล่แข่งขันกันอย่างเดียวเป็นหลัก ควรคำนึงถึงชาติสกุลด้วย กับได้โปรดเกล้าฯ ให้พิจารณาว่าในการคัดเลือกนักเรียนส่งออกไปเมืองต่างประเทศนั้น ขอให้ปฏิบัติการเป็นยุติธรรมตามหลักที่จะพึงวางไว้ หรือควรจะให้มีการกลาง ซึ่งตั้งประจำจัดการศึกษาและจำหน่ายนักเรียนไปรับราชการตามกระทรวง ทั้งให้พิจารณาปัญหาเรื่องผู้ดูแลนักเรียน ณ เมืองต่างประเทศว่าควรจัดอย่างไรจึงจะไม่เกิดความยุ่งยากที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ในเรื่องนี้ได้พระราชทานกระแสพระราชดำริว่าควรจะให้ข้าราชการคนใดคนหนึ่งที่สามารถเป็นผู้ปกครองดูแลนักเรียนทั่วไป ซึ่งจะได้ปฏิบัติการกับนักเรียนเป็นระเบียบที่คล้ายคลึงกันตามลักษณะของประเทศต่าง ๆ ที่นักเรียนศึกษาอยู่

ในเรื่องการประหยัดพระราชทรัพย์นั้น ทรงพระราชทานกระแสพระราชดำริว่า มีวิธีต่าง ๆ คือจำกัดจำนวนนักเรียนตามกระทรวง หรือจำกัดจำนวนเงินค่าเล่าเรียน หรือส่งแต่นักเรียนผู้ใหญ่ ซึ่งได้เล่าเรียนวิชาสามัญในเมืองไทยจบแล้ว หรือถ้าจะส่งแต่เด็ก ก็เกณฑ์ให้สามารถหาหรือผู้ปกครองออกเงินค่าเล่าเรียนระหว่างเวลาที่นักเรียนเรียนวิชาสามัญอยู่ ณ เมืองต่างประเทศ

ความเห็นเกี่ยวกับการจัดส่งนักเรียนหลวงไปศึกษา ณ ต่างประเทศ

ในปี พ.ศ. 2469 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งพิจารณาวางหลักการเกี่ยวกับการจัดส่งนักเรียนหลวง โดยถือตามพระบรมราชประสงค์เพื่อประหยัดพระราชทรัพย์ และกำหนดวิธีปฏิบัติของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ในเรื่องการจัดส่งนักเรียนให้เป็นระเบียบแน่นอน เพราะเท่าที่ทำได้มา ต่างกระทรวงต่างก็ตั้งกฎเกณฑ์ของตนเอง บางแห่งก็ใช้วิธีสอบไล่ แต่บางแห่งก็ใช้วิธีเลือกเอาตามความพอใจแห่งเจ้ากระทรวง คณะกรรมการจึงมีหน้าที่หาวิธีใดวิธีหนึ่งรวมวิธีคัดเลือกทั้งสองนี้ คือทั้งสอบไล่และเลือกผู้ซึ่งเป็นที่ดีด้วยกันทั้งสองอย่างให้สมานเข้าเป็นแบบปฏิบัติให้เหมาะสมที่สุด และให้ถูกเงินที่สุด¹

¹ ก.จ.ช. เอกสาร สบ 2.42/18 เล่ม 3 เรื่องการประชุมกรรมการจัดส่งนักเรียนหลวงไปศึกษาวิชา ณ เมืองต่างประเทศ วันที่ 21 เมษายน 2469.

คณะกรรมการคณะนี้ประกอบด้วย พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าไตรทศประพันธ์ ทรงเป็น ประธานกรรมการ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าศุภโยคเกษม และพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าธานี นิวัติ ทรงเป็นกรรมการ คณะกรรมการได้ถามความเห็นของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ระเบียบการจัดส่งนักเรียนหลวงมาก่อน

สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสงขลานครินทร์ทรงให้ความเห็นว่า ควรจะกล่าวถึงประเภทนักเรียนต่างประเทศที่เป็นมาในอดีตมีอยู่ด้วยกัน 5 ชนิดคือ

1. โดยวิธีสอบได้ เช่น นักเรียนสกอลาชิป และกรมรถไฟ
2. ด้วยคุณความดี ความสามารถของนักเรียนเอง เช่น ข้าราชการที่ส่งออกไปเรียนเพิ่มเติม เนติบัณฑิตยที่กระทรวงยุติธรรมส่งให้ไปศึกษาต่อ
3. ด้วยความชอบแห่งบิคารมารคาญาติพี่น้อง เช่น ผู้ที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ บุตร ข้าราชการผู้ใหญ่
4. ด้วยการเกื้อกูลจากผู้ใหญ่เพราะความชอบพอรักใคร่เป็นส่วนตัว
5. ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง หรือโชค เช่น ผู้ที่ชวนชวายเป็นยามไปจนถึงต่างประเทศ แล้วขอรับให้รัฐบาลไอนทนเป็นนักเรียนหลวง

ส่วนในภายหน้านั้นทรงพระดำริเห็นว่าควรแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 ประเภทเท่านั้น¹ คือ

1 นักเรียนเด็ก ซึ่งจัดให้เป็นพวกที่ไปศึกษาวิชาการเมืองต่างประเทศเพราะคุณความดีแห่งบิคารมารคา เป็นมาเห็นจส่วนตัวโดยเฉพาะ และให้สังกัดอยู่ในกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งเป็นอันแน่นอน และควรตั้งหลักดังนี้คือ

ให้เรียนสำเร็จมัธยม 3 และให้ศึกษาความรู้เป็นพิเศษสำหรับภาษาไทยพงศาวดารและ ความรู้ทั่วไปของประเทศสยาม

ให้ไปเข้า Secondary School หรือ Public School ในต่างประเทศ และในคราวโรงเรียนหยุด ให้หักทำการใช้ความคิดบ้างแทนที่จะให้เวลานั้นหักทำการและดูความเป็น

¹ เรื่องเดิม หน้า 2 - 3.

ไปในบ้านของแห่งต่างประเทศ ให้เรียนวิชาทั่วไปใน college ให้กลับเข้ามาประเทศไทยเพื่อ
รับราชการ หรือราชการทหารอย่างน้อย 2 ปี

ให้กลับออกไปเรียนวิชาอาชีพหรือวิชาชั้นสูงในต่างประเทศ ให้หัดทำงานจริงในต่าง-
ประเทศ และให้กลับเข้ามาทำงานจริงในเมืองไทย

2. นักเรียนวิชาชีพ (professional) คือ พวกที่สอบไล่ได้ทุนเล่าเรียนหลวง
ควรตั้งหลักดังนี้ คือ

ให้นักเรียนจบมัธยม 8 ในประเทศไทย ให้เป็นนักเรียนสกอลาชิปในเมืองไทยมี
กำหนด 2 ปี โดยให้ศึกษาวิชาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือในสถานศึกษาใด ๆ ซึ่งมีหลักสูตรเช่น
เดียวกัน หรือให้อบรมอยู่ในที่ทำการรัฐบาลแห่งใดซึ่งจะเห็นเหมาะ แต่ต้องเรียนภาษาต่างประเทศ
และความรู้ทั่วไปของประเทศไทยเป็นพิเศษเพิ่มเติมให้สูงขึ้น

จำพวกที่จัดว่าเป็นเยี่ยมที่สุดในจำนวนนักเรียนสกอลาชิปเหล่านี้ก็คือ เป็นผู้ที่จะถูก
เลือกส่งไปศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ให้เรียนวิชาชั้นสูงถ้าพึงจะทำได้ หรือให้เรียนวิชา
อาชีพอันใดอันหนึ่ง ให้หัดทำงานจริงเมื่อได้ศึกษาสำเร็จแล้ว ให้กลับเข้ามาทำงานจริงในเมืองไทย

3. นักเรียนผู้ใหญ่ เช่น ข้าราชการหนุ่มที่มีคุณความดี ความสามารถ และความรู้ใน
ภาษาต่างประเทศ และควรมีหลักคัดเลือกดังนี้

ให้รับการศึกษาทั้งสิ้นรวมทั้งวิชาอาชีพนั้นด้วยในเมืองไทย ให้รับราชการมีกำหนด
เวลาราว 2 - 3 ปี การคัดเลือกให้ถือเอาวุฒิในภาษาต่างประเทศ ความสามารถในวิชาอาชีพ
แห่งตน ฐานะส่วนตัวและความรู้ทั่วไป ให้ไปเรียนวิชาชั้นสูงในต่างประเทศจะได้ปริญญาหรือไม่ก็
ตาม ให้เดินทางการในต่างประเทศต่าง ๆ ให้หัดทำงานจริงในต่างประเทศถ้าพึงจะกระทำได้

นักเรียนชนิดนี้ในเวลาอันค่อนข้างจะหายากอยู่ แต่ทรงพระคำริว่าเมื่อต่อไปการศึกษา
ในเมืองไทยค่อยเจริญสูงขึ้น ก็คงจะหาได้ไม่ยากนัก ทรงเห็นชอบด้วยกับการส่งข้าราชการที่ได้รับ
การศึกษาต่างประเทศมาแล้ว ให้กลับออกไปเรียนเพิ่มเติม ดังที่ปฏิบัติกันอยู่บ้าง

ส่วนหลักการพิจารณาคัดเลือกนักเรียนทั้งสามประเภทดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ควรแบ่งเป็นแผนกและตั้งคะแนนให้ดังต่อไปนี้คือ

หลักพิจารณา	นักเรียนเล็ก	นักเรียนวิชาอาชีพ	นักเรียนผู้ใหญ่
1. ความดีและชั่วอันสืบมาแต่ตระกูล ¹ (Heredity factors)	250	100	50
2. ความสมบูรณ์แห่งร่างกาย (Physical factors)	250	250	200
3. นิสัยและความประพฤติ (Personal factors)	250	300	200
4. ฐานะในทางการเงิน (Economic factors)	100	50	50
5. คุณวุฒิในการศึกษา (Educational factors)	150	250	250
6. ความสามารถ (Aptitude factors)	—	50	250
รวมคะแนน	1,000	1,000	1,000

และควรมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯจัดตั้งกองกลางขึ้น และขึ้นต่อสภาเสนาบดี โดยตรงไม่อยู่ในความบังคับบัญชาแห่งกระทรวงใดทั้งหมด กองกลางนี้มีหน้าที่คัดเลือกนักเรียน และวินิจฉัยให้คะแนนดังกล่าวมาแล้ว ก็จปฏิบัติแห่งกองกลางตามปกติก็คือ

¹ตรงกับข้อความในหน้า 77.

1. ทั้งหลักความต้องการสำหรับผู้ที่จะเป็นนักเรียนต่างประเทศ ซึ่งกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ จะพึงอนุโลมตามได้
2. รวบรวมจำนวนนักเรียนเสนอต่อกระทรวงเจ้าของนักเรียนเหล่านั้น
3. ทั้งรูปความประสงค์ของกระทรวงต่าง ๆ และแนะนำวิชาในการจัดส่งนักเรียนไปศึกษาวิชา ณ เมืองต่างประเทศ
4. บังคับบัญชาผู้ดูแลนักเรียนต่างประเทศ
5. ทำการติดต่อกับสถานศึกษาต่าง ๆ ในประเทศสยาม ซึ่งมีนักเรียนสกอลาชิป
6. มีหน้าที่ดูแลในการเงิน ทุนค่าเล่าเรียนสำหรับนักเรียนคนหนึ่ง ๆ นั้น ให้กระทรวงโอนให้แก่องกลาง
7. องค์กรกลางจะต้องทำบัญชียื่นต่อกระทรวงแสดงค่าใช้จ่ายของนักเรียนแห่งกระทรวงนั้น ๆ ในสยามแลต่างประเทศ
8. จะต้องทำรายงานประจำภาค หรือประจำปี แสดงการศึกษาของนักเรียนต่าง ๆ เสนอต่อเจ้ากระทรวง
9. จัดการสับเปลี่ยนนักเรียน ซึ่งมีความประสงค์จะเปลี่ยนสังกัดกระทรวง
10. จะต้องเผยแพร่รายงานประจำปี แลแจ้งความเป็นไปแห่งนักเรียนให้บิดามารดาทราบ
11. จะต้องมีอำนาจจัดบด้างวิธีการปฏิบัติแห่งกระทรวงใด ๆ ซึ่งได้กระทำไปโดยผิดกฎอันใดกำหนดไว้

กระทรวงต่าง ๆ มีสิทธิที่จะเลือกและตั้งนักเรียนสกอลาชิปได้โดยตนเอง แต่ต้องอนุโลมตามกฎข้อบังคับซึ่งองค์กรกลางจะได้อำนาจให้กระทรวงหนึ่ง ๆ อาจส่งข้าราชการของเขาออกไปศึกษาเพิ่มเติมในต่างประเทศได้เมื่อข้าราชการผู้นั้นได้รับราชการอยู่แล้วอย่างน้อย 2 ปี ผู้ใดซึ่งมิได้เป็นข้าราชการและประสงค์จะให้กระทรวงใดกระทรวงหนึ่งส่งออกไปศึกษาวิชาในต่างประเทศ จะต้องเข้าเป็นนักเรียนสกอลาชิปแลเล่าเรียนวิชาตามที่กำหนดให้ในสถานศึกษาแห่งใดแห่งหนึ่งแลเมื่อได้ศึกษาสำเร็จเป็นที่พอใจแห่งองค์กรกลางแล้ว จึงจะจัดส่งออกไปเล่าเรียนในต่างประเทศได้

เมื่อนักเรียนสกอลาชิปได้ศึกษาครบกำหนด 2 ปี ให้กระทรวงคัดเลือกเอาจำพวกที่ดีที่สุดเท่ากับจำนวนซึ่งต้องประสงค์ และส่งออกไปศึกษาวิชาในต่างประเทศ โดยมีข้อสำคัญว่าจะรับไว้ทำ

ราชการถ้านักเรียนนั้นได้ศึกษาสำเร็จบริบูรณ์ตามหลักสูตรซึ่งจะกำหนดให้

ส่วนผู้มีใ้ถูกคัดเลือกนั้น อาจจะได้รับทุนค่าเล่าเรียนวิชาอาชีพต่อไปในเมืองไทยหรือไม่ก็แล้วแต่กระทรวงนั้น ๆ จะเห็นสมควร เมื่อได้มีการปฏิบัติดังนี้แล้ว ทรงพระดำริว่าการศึกษาเลือกคงจะมีผลดียิ่งขึ้น และจำนวนนักเรียนซึ่งจะศึกษาสำเร็จก็แท้คงจะเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนั้นยังจะเป็นเหตุกระทำให้จำนวนนักเรียนต่างประเทศน้อยลง และนักเรียนคนหนึ่ง ๆ น่าจะเรียนได้เป็นส่วนมาก เงินที่สงวนไว้ได้เพราะการลดจำนวนนักเรียนต่างประเทศนี้ ควรเอาไปใช้บำรุงการศึกษาในเมืองไทยให้มีจำนวนนักเรียนชั้นสูงในนี้ทวีขึ้น ซึ่งเป็นการทะนุบำรุงการศึกษาในประเทศสยามโดยทางอ้อมอีกอย่างหนึ่งด้วย

กระทรวงต่าง ๆ จะต้องแจ้งให้กองกลางทราบถึงความจำเป็น ความประสงค์ และจำนวนข้าราชการที่จะต้องการในกาลต่อไป จะต้องบอกให้ทราบว่าประสงค์ให้นักเรียนของตนฝึกหัดหาความชำนาญในวิชาชนิดใด และกองกลางมีหน้าที่ช่วยเหลือแจ้งความเป็นไปแห่งการศึกษาต่างประเทศให้กระทรวงต่าง ๆ ทราบและทำงบประมาณการใช้จ่ายประจำปีหนึ่ง ๆ สำหรับนักเรียนแห่งกระทรวงนั้น ๆ ยื่นต่อเจ้ากระทรวง ซึ่งถ้าจำเป็นเห็นพ้องด้วยแล้ว ก็ให้กระทรวงเหล่านั้นแจ้งและทำความตกลงกับกระทรวงพระคลังฯ ท่อไป

ยกเว้นกระทรวงกลาโหมก็ยังมีสิทธิที่จะคัดเลือกนักเรียนของเขาได้ดังเดิม

ในเรื่องอายุนักเรียนที่สมควรจะส่งออกไปศึกษาวิชา ณ เมืองต่างประเทศ พระราชทานบรรดาธิบายว่า ในชีวิตแห่งนักเรียนคนหนึ่ง ๆ มีสมัยสำคัญอยู่สองคราวคือ

1. สมัย Puberty คือ ในคราวซึ่งพลังแห่งธรรมชาติกำลังรวมที่จะก่อให้เกิดความรู้สึกเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและสมอง
2. สมัย Maturity คือ ในคราวที่นิสัยแลความรู้สึกเคยชินก่อราศให้ยึดแน่นขึ้นภายในบุคคล แลคอย ๆ กระทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในความคิดเห็น จรรยา และความเชื่อ อันจะติดเป็นอุปนิสัยสืบไป

ฉะนั้นการส่งนักเรียนไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ จึงควรคัดเลือกเอาจำพวกซึ่งมีอายุก่อนสมัย Puberty คือต่ำกว่า 14 ปี หรือภายหลังสมัย Maturity คือสูงกว่า 25 ปี

จำพวกที่มีอายุก่อนถึงสมัย Puberty นี้ สมนักเรียนเล็กซึ่งได้จัดไว้เป็นประเภทที่ 1 ทั้งโลกมาแล้วข้างตน การส่งนักเรียนจำพวกนี้เป็นวิชาชีพค่อนข้างจะเสี่ยงโชคอยู่มากสักหน่อย เพราะถ้าได้ก็มักดีทีเดียว ถ้าเลวก็เลวและมากเช่นเดียวกัน

จำพวกที่มีอายุภายหลังสมัย Maturity คือ นักเรียนประเภทที่ 2 และ 3 นักเรียนจำพวกนี้มีหวังดีไ้มากกว่าเสีย และจะกำหนดให้เรียนวิชาใดอันเหมาะแก่อุปนิสัยก็พึงจะคาดคะเนได้แล้ว แต่มีข้อยุ่งยากอยู่บางอันก็คือ ชายไทยซึ่งมีอายุมากถึงเพียงนี้โดยมากมักจะมีภรรยา หรือมีฉันทน์ก็มีกิจการทางบ้านของบุตรภรรยาอยู่ กระทบทำให้หมกความกระหายที่จะไปศึกษาในต่างประเทศต่อไป และถ้าเป็นข้าราชการที่สามารถอยู่บ้างและกระทรวงจักส่งออกไปเสีย ก็มักจะมีเหตุแห่งงานไ้มาก¹

นอกจากนี้ยังได้ทรงชี้แจงถึงเรื่องนักเรียนต่างประเทศควรจะปฏิบัติอย่างไรจึงจะเหมาะสม ทรงพระดำริว่า เรื่องนี้ควรแบ่งออกได้เป็น

1. วินัยระหว่างคณะ คือ วินัยที่บุคคลผู้ใดคนหนึ่งซึ่งเป็นสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามเพื่อความเคารพต่อหมู่คณะนั้น รัฐบาลควรชักชวนนักเรียนไทยให้เอาใจใส่ในเรื่องปกครองตนเองให้ดีอยู่เสมอ นักเรียนผู้ใหญ่ควรจะต้องรู้สึกความรับผิดชอบในความประพฤติของนักเรียนผู้น้อยอยู่ด้วย

วิธีที่จะใช้วินัยสำหรับหมู่คณะนี้ก็คือ การคัดผู้กระทำความผิดออกจากสมาคม แต่ก็ยังมีวิธีอื่นซึ่งละม่อมกว่าวิธีนี้พอจะเลือกหาใช้ได้

รัฐบาลควรบำรุงการสมาคมแห่งคณะนักเรียนไทยให้รู้สึกมีความจงรักต่อคณะแห่งตน และช่วยเหลือผู้ดูแลนักเรียนรักษาระเบียบข้อบังคับให้ดำเนินไปในทางที่ถูกเสมอ และผู้ดูแลนักเรียนก็ควรรับพิจารณาความเห็นของนักเรียนรุ่นใหม่ที่เคร่งครัดยิ่งขึ้น

¹ เรื่องเดิม หน้า 5 - 6.

2. วินัยสำหรับการปกครอง อุปสรรคสำคัญอันหนึ่งสำหรับผู้ดูแลนักเรียนนั่นก็คือ ไม่ค่อยจะมีอำนาจในการรักษาวินัยให้เคร่งครัดได้ เนื่องด้วยผู้ใหญ่ฝ่ายกระทรวงที่กรุงเทพฯ เปลี่ยนแปลง และเพิ่มอำนาจผู้ดูแลนักเรียนอยู่เสมอ เช่น บางคราวผู้ดูแลได้รับความไว้วางใจเห็นดีด้วย เป็นอย่างก็ แต่บางคราวกลับตรงกันข้าม ฉะนั้นถ้าจะให้ผู้ดูแลนักเรียนมีอำนาจบังคับบัญชาได้เต็มที่ ก็จริง ๆ แล้ว ควรตั้งหลักปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ผู้ดูแลนักเรียน (จะเป็นฝรั่งหรือไทยก็ตาม) จะต้องได้รับความไว้วางใจและ อุดหนุนอย่างเต็มที่ตลอดเวลาที่ผู้ใหญ่ฝ่ายกระทรวงยังมีความเห็นชอบพอใจอยู่กับผู้ดูแลนั้น เมื่อใด ผู้ดูแลมีใ้ปฏิบัติให้เป็นที่น่าเห็นดีและมีเหตุผลพอแล้ว ก็ควรย้ายหรือตัดออกโดยบอกให้ทราบล่วงหน้า สามเดือน หรือเมื่อครบกำหนดสัญญา

2. คำร้องทุกข์ของนักเรียนจะต้องรับเป็นทางราชการโดยผู้ดูแลนักเรียนเอง หรือ โดยอัครราชทูต คำร้องอันใดถ้ามีใ้ปฏิบัติตามระเบียบนี้แล้วก็ไม่ควรจะรับไว้พิจารณาเลย

3. ผู้ใหญ่ฝ่ายกระทรวงไม่ควรที่จะสละลงหรือทำการชักขวางต่อระเบียบค่าเนินการซึ่ง ผู้ดูแลนักเรียนได้จัดตั้งขึ้นไว้ นอกจากกระทรวงคำวิหะโยกย้ายหรือถอดถอนผู้ดูแลนั้นออกอยู่แล้ว การกระทำของกระทรวงอันเป็นใ้ปฏิบัติแก่ระเบียบปฏิบัติของผู้ดูแลนักเรียน ย่อมจะนำมาซึ่งความ เสื่อมเสียอำนาจในการรักษาวินัยแห่งผู้ดูแลนักเรียนนั่นเอง

4. อัครราชทูตหรือเจ้าหน้าที่อื่นใด ควรต้องคอยสอบสวนสืบความประพฤติแห่งผู้ดูแล นักเรียนอยู่เสมอ

5. ผู้ดูแลนักเรียนไม่ควรจะให้ใช้วิธีเคียดทางลับ หนังสือส่วนตัวกลาย ๆ ที่มีถึงผู้ใหญ่ ผู้มีอำนาจในกระทรวง ควรถือว่าเป็นของส่วนตัวโดยแท้

6. ควรตั้งผู้ดูแลนักเรียนโดยวิธีทำสัญญาสั้น ๆ อันอาจถอดได้หรือเลิกจ้างได้เมื่อใดบอก ล่วงหน้าสามเดือน และรัฐบาลควรปฏิบัติตามข้อสัญญาโดยเคร่งครัดที่สุด

7. ถ้าพิสูจน์แน่ชัดว่ามีความชอบพอรักใคร่เป็นส่วนตัวแล้วก็ควรถือว่าเป็นข้อผิดพลาด อย่างไม่

ในเรื่องการเรียกนักเรียนต่างประเทศให้กลับประเทศนั้น ถ้าจะพิจารณาให้ถี่ถ้วนแล้ว ออกจะเป็นการร้ายแรงมากทีเดียว ซึ่งมีผลดังต่อไปนี้คือ

1. ความรู้สึกเสียใจอย่างยิ่งสำหรับตัวนักเรียนเองและบิดามารดา
2. เป็นเหตุเสียชื่อในสมาคมต่อไป
3. อาจเรียนได้เพียงครึ่ง ๆ กลาง ๆ และไม่มีผลอันพึงพอใจ
4. ยากที่จะหางานการให้แก่วัยที่เรียนไม่จบทำให้เหมาะได้
5. ยากที่จะชวนชวรายทำชื่อเสียงของคนที่คิดคือจะเกิมนั้นนั้นคือการลงโทษตลอดชีพ

การเรียกนักเรียนต่างประเทศให้กลับนั้น จึงควรกระทำแต่เฉพาะในเหตุต่อไปนี้

1. หมกหมักในความสมบูรณ์แห่งร่างกายหรือสมอง
2. ซัดขี้เมื่มีเชื้อฟุ้งผู้มีอำนาจอย่างเปิดเผยออกหน้า หรือถือดี
3. กระทำผิดอันจะตองรับโทษในทางอาญา
4. ประพฤติเลวทรามจนกระทั่งเกิดมีหนี้สิน
5. จรรยาชั่วร้าย หรือแสดงอาการหยามคายต่อสุภาพสตรี

รัฐบาลควรพยายามใช้วิธีส่งกลับเพื่อเป็นการลงโทษให้น้อยที่สุดที่จะพึงกระทำได้

ในเรื่องการศึกษาของนักเรียนต่างประเทศ ทรงชี้แจงว่าควรแบ่งออกเป็นสองประเภทตามทำนองของชาวยุโรป คือต้องส่งกลับแล้วแต่ความประสงค์และโครงการศึกษาของนักเรียนผู้หนึ่ง ๆ นั้น เช่น นักเรียนของกระทรวงการต่างประเทศยอมมุ่งหาความรู้ภาษาต่างประเทศยิ่งใดมากเท่าใดก็ยิ่งดี เช่นนี้ควรให้ไปแต่เด็กและให้เรียนในหลายประเทศด้วยกัน ส่วนนักเรียนอาชีพนั้น ทรงพระคำริว่าควรเรียนแต่เฉพาะในประเทศเดียวก็พอ แต่จะอย่างไรก็ตามทรงเห็นว่านักเรียนไทยจะสามารถรู้ภาษาให้มีผลได้ก็แต่เพียงสองภาษาเท่านั้น การเรียนตั้ง 3 หรือ 4 ภาษาขึ้นไปเป็นการชักช้าและเปลืองเงินมาก และวิชาที่ใดมากก็มักจะเหลือใช้

นอกจากพระราชดำริของสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสงขลานครินทร์ ในเรื่องระเบียบการจัดส่งนักเรียนไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศแล้ว ก็ยังมีความเห็นของเจ้ากระทรวงและผู้อื่นซึ่งมีความรู้และสนใจในการจัดส่งนักเรียนไทยไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ เป็นต้นว่า

พระดำริพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาตำราวงราชานภาพ พระองค์เจ้าจรรยาพิทักษ์กิติถุศากร ความเห็น
ของนายเกรแฮม ที่ปรึกษากระทรวงเกษตราธิการคนก่อน นายสัทคอน อาจารย์ใหญ่โรงเรียนสวน
กุหลาบวิทยาลัย และพระยาไพศาลศิลปศาสตร์

พระดำริของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาตำราวงราชานภาพ

กรมพระตำราฯ ได้ประทานพระดำรินในเรื่องจัดการเลือกนักเรียนส่งไปต่างประเทศดัง
ต่อไปนี้:-

1. ส่งเด็กหรือผู้ใหญ่ ทรงพระดำริว่าส่งเมื่อเป็นผู้ใหญ่ดีกว่าส่งแต่เป็นเด็ก เพราะ
 - ก. ได้เรียนวิชาความรู้และภาษาของตนเสร็จแล้ว
 - ข. มีเขาวนพอสั่งเกณฑ์วิชาที่ไปเรียนในประเทศอื่นให้รู้ว่าจะเอามาใช้ในประเทศ
ของตนได้หรือไม่อย่างไร
 - ค. การเลือกสรรอาจรู้ข้อริษยาและความสามารถของนักเรียนดีกว่าเลือกเวลา
เป็นเด็ก
 - ข. เปลืองเงินน้อยกว่าส่งแต่ยังเด็ก

ความขัดข้องที่มีอยู่ในปัจจุบันก็ด้วยเหตุที่นักเรียนไทยจะต้องไปเรียนวิชาซึ่งสอนด้วยภาษาอื่น จำต้อง
เรียนภาษานั้นให้รู้เสียก่อนจึงจะเรียนวิชาได้ วิชาอันใดนักเรียนนั้นเองอาจเรียนรู้ได้ใน 5 ปี
นักเรียนไทยจะต้องใช้เวลาเรียนถึง 8 ปี วิชาอันใดต้องใช้เวลาเรียนนาน จะเรียนวิชานั้นจึง
ต้องส่งนักเรียนไปแต่เด็ก เพื่อให้มีเวลาเรียนภาษาและความรู้ขั้นต้นสำหรับจะเข้าเล่าเรียนวิชา
ที่ต้องการ แต่การที่ส่งนักเรียนไปแต่เด็ก ก็มีทางเสียเปรียบเทียบกับประโยชน์ที่ส่งเมื่อเป็นผู้ใหญ่
คือความรู้ภาษาของตนบกพร่อง และไม่รู้ว่าจิตใจของต่างประเทศผิดกับประเพณีบ้านเมืองของตนเอง
อย่างไร จะแก้ไขทางเสียในการที่ส่งนักเรียนไปแต่เด็กก็ได้แก่ จัดการฝึกสอนภาษาต่างประเทศ
และวิชาขั้นต้นให้สอนได้ในเมืองไทย ถ้ายังจัดเช่นนั้นไม่ได้ตราบดี ก็เห็นจะต้องส่งทั้ง 2 อย่าง

1 ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ แฟ้ม ศธ. 20.1/15 เรื่องจัดส่งนักเรียนไป
ศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ (1 ก.พ. 2469 - 22 ก.ย. 2470).

คือถ้าจะไปเรียนวิชาอย่างใดซึ่งต้องใช้เวลานานกว่าที่ส่งแต่เด็ก ถ้าวิชาที่จะเรียนไม่ต้องใช้เวลานานก็ส่งเมื่อเป็นผู้ใหญ่

2. วิธีคัดเลือก จะควรมีกองกลางสำหรับคัดเลือก หรือให้เจ้ากระทรวงเลือกเอง

ทรงพระดำริว่า ถ้าจะให้มีกองกลางสำหรับเลือกอย่างเดียว มีคนที่จะได้นักเรียนฉลาดหลักแหลม แต่มีโทษที่เจ้ากระทรวงอาจจะไม่พอใจและมีความรังเกียจในส่วนตัวนักเรียน แต่จะให้เจ้ากระทรวงเลือกนักเรียนแต่โดยลำพัง ก็อาจจะเสียในทางลำเอียงไม่ได้นักเรียนซึ่งหลักแหลม จึงทรงเห็นว่าทางที่ดีน่าจะรวมลักษณะทั้ง 2 อย่างเข้าด้วยกัน คือให้เจ้ากระทรวงเลือกนักเรียน แต่ให้มีกองกลางเป็นผู้คัดสรรด้วยสอบวิชาว่าจะควรส่งหรือไม่ หรือถ้าจะให้ดียิ่งกว่านั้น ทรงเห็นควรมีโรงเรียนสำหรับเตรียมนักเรียนชั้นสักโรงเรียนหนึ่ง ให้เจ้ากระทรวงมีอำนาจที่จะเลือกนักเรียนของกระทรวงส่งเข้าโรงเรียนนั้น นักเรียนคนไหนสอบได้ถึงขนาดก็ส่งไปต่างประเทศ เป็นนักเรียนของกระทรวงนั้น ถ้าเรียนสำเร็จแต่ไม่ทรงคุณวุฒิถึงจะได้รับเลือกส่งไปต่างประเทศ ก็ออกไปรับราชการในกระทรวงนั่นเอง

ความเห็นของผู้อื่นในเรื่องการเลือกนักเรียนส่งต่างประเทศนั้นดูเหมือนจะต่างกันเป็น 2 จำพวก คือ จำพวกที่หนึ่ง เห็นว่าเลือกแต่ฉลาดหลักแหลมเป็นประมาณ ไม่คำนึงถึงชาติตระกูล แต่อีกพวกหนึ่งเห็นสมควรจะคำนึงถึงชาติตระกูลเป็นหลักในการเลือกด้วย

ทรงพระดำริว่าในเรื่องชาติตระกูลมีเหตุที่ควรคำนึงอยู่บ้าง ยกตัวอย่าง ดังสมาชิกในราชตระกูลลงมาจนถึงชั้นหม่อมเจ้า มียศศักดิ์มาแต่กำเนิด ยศให้คุณอยู่บ้าง แต่ที่ให้โทษก็มี คือถ้าถึงยามซัดสน จะไปทำมาหากินอย่างคนอื่น ดังเช่น รัชกาลที่ ๖ ของเป็นต้น ทำไม่ได้ด้วยยศยศ นี้ว่าฐานะอาชีพผิดกับคนอื่น ส่วนพวกลูกของข้าราชการที่มีมาเห็นใจความชอบมาในราชการ ถ้าหากมีคามิได้สะสมทรัพย์สมบัติไว้ ในเวลาที่มีบุญวาสนา ถึงขั้นบุตรของตกยากก็น่าสงสาร ถ้าจะได้รับความสงเคราะห์ของรัฐบาลเพื่อให้ได้ทำราชการ ก็ไม่ผิดความยุติธรรม การที่จะเลือกสรรนั้น ควรให้ประโยชน์แก่บุคคลที่มีชาติตระกูลบ้าง

3. นักเรียนที่รัฐบาลส่งไปโดยสอบไล่สกอลาชิทุก ๆ ปีนั้น ไม่ควรจะให้มาเกี่ยวกับเรื่องส่งนักเรียนไปเรียนสำหรับกลับมาเข้ารับราชการ ทรงเห็นว่านักเรียนสกอลาชิเป็นการอุกหนุนสาธารณะ

4. ในเรื่องหาทางประหยัดเงินค่าใช้จ่ายในการส่งนักเรียนออกไปเรียนต่างประเทศ มีวิธีหนึ่งที่คิดจะให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองของนักเรียนออกเงินค่าเล่าเรียนเองในตอนที่ยังเรียนภาษาและวิชาขั้นต้น ในตอนที่เรียนวิชาอาชีพจึงให้รัฐบาลออกเงินค่าเล่าเรียน ข้อนี้ไม่ทรงพระดำริเห็นชอบด้วย จะทำได้ก็แต่เด็กเรียนซึ่งเป็นลูกของมุ้งคังมีทรัพย์สิน ซึ่งหาตัวได้น้อยนัก

พระดำริพระองค์เจ้าจรรณงค์กติกฤดากร

พระองค์เจ้าจรรณงค์กติกฤดากรประทานพระดำรินี้¹ :-

1. อายุที่ควรส่งนักเรียน ทรงเห็นว่าถ้าราชการมีประสงค์ให้นักเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ทั้งพูดและเขียน จะให้ได้รับความฝึกหัดอบรมตามแบบ Public School เช่น ราชการกระทรวง การต่างประเทศแล้ว เป็นการจำเป็นจะต้องส่งนักเรียนเล็กคือ อายุประมาณ 10 - 12 ปี เพราะเด็กอายุเท่านี้เรียนภาษาต่างประเทศได้ง่าย และมีเวลาพอที่จะฝึกหัดอบรมได้ดี

ถ้าไม่เป็นการจำเป็นที่จะต้องรู้ภาษาต่างประเทศดี และการฝึกหัดอบรมตามแบบ Public School ไม่สำคัญนัก ก็ควรส่งนักเรียนเมื่อสอบไล่วิชาสำหรับจะเรียนวิชาชั้นสูงต่อไปในเมืองไทย หรือถ้าไม่มีการสอบไล่เช่นนั้นก็ส่งเมื่อสอบไล่มัธยม 8 ได้แล้ว แต่อย่างไรก็ตามนักเรียนนั้นจะต้องรู้ภาษาต่างประเทศพอสมควรที่จะฟังคำสั่งสอนและคำอธิบายของครูในเมืองต่างประเทศให้เข้าใจได้ ถ้าไม่มีความรู้ในภาษาต่างประเทศเช่นนั้นแล้ว ทรงเห็นว่าเป็นการเปลืองพระราชทรัพย์ที่จะส่งออกไป

2. วิธีคัดเลือก ทรงแนะนำให้เจ้ากระทรวงตั้งกรรมการขึ้นสำหรับเลือกนักเรียนทุกกระทรวง การที่จะเลือกนั้นต้องพิจารณา 1.นิสัย 2. ความประพฤติที่เป็นมาแล้ว 3. การคบค้าสมาคม 4. กำเนิดชาติสกุล

¹ ก.จ.ช. เรื่องเดิม หน้า 16 - 20.

เมื่อเลือกแล้ว ให้ส่งนักเรียนนั้นไปให้กรรมการกลางสอบได้ การสอบได้มี 3 อย่าง :-

1. สอบได้นักเรียนที่จะส่งออกไปเรียนวิชาทั่วไปในเมืองต่างประเทศ
2. สอบได้นักเรียนที่จะส่งออกไปเรียนวิชาชั้นสูงในเมืองต่างประเทศ
3. สอบได้ผู้ที่ได้ศึกษาริในเมืองต่างประเทศมาแล้ว ซึ่งจะส่งออกไปเรียนเพิ่มเติม

การสอบได้นั้นไม่ควรจะให้ เป็นภาษาอังกฤษอย่างเดียว ควรจะสอบได้ภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สุกแล้วแต่จะส่งนักเรียนไปเรียน ณ ประเทศใด

ถ้านักเรียนสอบได้ไม่ได้ ก็ไม่ควรให้ออกไป

3. จำนวนนักเรียน ทรงเห็นว่าควรจะให้ เจ้ากระทรวงศึกษาว่าการนักเรียนก็คน เช่น สำหรับนักเรียนประเภทที่ 1 ภายใน 12 ปีข้างหน้า สำหรับนักเรียนประเภทที่ 2 ภายใน 5 ปีข้างหน้า สำหรับนักเรียนประเภทที่ 3 ภายใน 2 หรือ 3 ปีข้างหน้า แล้วคำนวณค่าใช้จ่าย สำหรับการศึกษากำหนดนั้น

4. ข้อที่นักเรียนกลับเข้ามา ไม่ไปรับราชการในกระทรวงที่ได้ออกเงินค่าศึกษาให้ กลับไปรับราชการในกระทรวงอื่นเสีย นั้น ทรงเห็นขอมช่วยในการที่จะให้นักเรียนทำสัญญาว่าจะกลับเข้ามารับราชการในกระทรวงนั้น ๆ เท่านั้น ถ้าผิดสัญญาต้องใช้เงินค่าศึกษา แต่เงินค่าศึกษานั้นต้องให้นักเรียนหรือผู้ปกครองออกเอง ไม่ใช่กระทรวงอื่นที่มาล่อเอานักเรียนไป ทั้งนี้ไม่แปลว่าจะไม่ให้ สับเปลี่ยนกระทรวงกันเลย การที่จะสับเปลี่ยนกระทรวงให้เหมาะกับความสมัครและคุณวุฒินั้นเป็นของดี เพราะเมื่อแรกออกไปศึกษา รู้ไม่ไควว่านักเรียนจะมีคุณวุฒิสำหรับราชการกระทรวงใด เช่น นักเรียนเด็ก เป็นต้น แต่ต้องสับเปลี่ยนเวลาศึกษาอยู่ ณ ต่างประเทศและต้องมีตัวมาแลกเปลี่ยน

5. ปัญหาเรื่องผู้ดูแลนักเรียน ทรงเห็นว่า เป็นปัญหาสำคัญมาก ถ้าจะให้ให้นักเรียนได้ศึกษาเป็นประโยชน์แก่ราชการจริง ๆ ไม่ทรงเห็นช่วยในการที่ใหญ่ที่มีหน้าที่ดูแลนักเรียนควายนอกจากราชการอื่น ๆ กับทรงไม่เห็นช่วยในการที่ใหญ่ผู้ดูแลนักเรียนคนเดียวปกครองนักเรียนตั้ง 200 คน อย่างที่ประเทศอังกฤษ จึงควรตั้งคนไทยเป็นผู้ดูแลนักเรียนสี่ถึงสามคนสำหรับประเทศต่าง ๆ ที่มีนักเรียนมาก ควรให้มีผู้ช่วยเป็นชาวต่างประเทศนั้นสำหรับนักเรียนทุก 50 คน กับควรมีเลขาธิการและเสมียนตลอดจนสถานที่ทำงานและค่าใช้จ่าย

ความเห็นของนายเกรแฮม

นายเกรแฮม ซึ่งเป็นที่ปรึกษากระทรวงเกษตรธิการคนก่อนได้เสนอแนะว่า¹

1. อายุนักเรียน ไม่ควรส่งก่อนอายุ 14 ปี เพราะจะได้จากการสอบไล่วิชาสามัญในเมืองไทยได้ว่านักเรียนนั้นจะมีความรู้พอที่จะไปเรียนอยู่กับเด็กอายุเดียวกันในโรงเรียน ณ ต่างประเทศหรือไม่ จึงควรเลือกเด็กอายุประมาณ 14 ปี แล้วเอามาฝึกหัดสอนวิชาสามัญหลักสูตรสูงเท่าวิชาสามัญ ณ ต่างประเทศเป็นพิเศษเสียสัก 4 ปี จึงส่งออกไปเรียนวิชา ณ ต่างประเทศ ถ้าจัดดังนี้แล้ว นักเรียนก็จะไม่ต้องไปอยู่เมืองต่างประเศนาน การใช้จ่ายค่าเล่าเรียนน้อยลง และคงจะได้คนดีมาใช้ในราชการ

2. วิธีคัดเลือก ในขั้นต้นควรจะให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาพิจารณาสอบไล่ผู้ที่สมัครจะออกไปเป็นนักเรียนของรัฐบาลในส่วนวิชาความรู้ทั่วไป ภาษาฝรั่ง 1 ภาษา และในส่วนร่างกายให้ถูกต้องตรงกับความประสงค์ในส่วนอายุนักเรียนและประเทศที่จะส่งออกไปเรียน

แล้วต่อมาภายหลังจึงให้นักเรียนที่สอบไล่ได้เป็นที่พอใจในขั้นต้นนี้ มาให้กรรมการกลางตรวจคัดเลือกอีกทีหนึ่ง ผู้ที่จะเป็นกรรมการนั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา ควรตั้งผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในการเลือกนักเรียนส่งไปต่างประเทศ

กรรมการกลางนี้ให้มีหน้าที่คัดเลือกนักเรียนโดยตรวจดูกิริยาทาทาทางนิสัยใจคอและฐานะของบิดามารดา ตลอดจนรายงานของครูในส่วนความประพฤติและคำแนะนำของเจ้ากระทรวงนักเรียนคนใดที่กรรมการกลางเห็นว่าไม่สมควรออกไปก็ไม่ควรให้ออกไปเลย

นายเกรแฮมเห็นว่าเหตุสำคัญที่ทำให้นักเรียนซึ่งได้ศึกษา ณ ต่างประเทศแล้วกลับเข้ามารับราชการไม่ค่อยจะได้คือสมกับความหวังนั้น เป็นเพราะเจ้ากระทรวงไม่ได้เอามาฝึกหัดให้มีความชำนาญตั้งแต่ตำแหน่งต่ำก่อน โดยมากมักจะถือประกาศนียบัตรต่างประเทศเป็นใหญ่ พอนักเรียนที่สอบไล่ได้ก็กลับเข้ามา ก็มักจะให้ตำแหน่งสูงมีความรับผิดชอบที่เคียว ในเมืองฝรั่งถึงแม้

¹ เรื่องเดิม หน้า 20 - 23.

นักเรียนจะเรียนดีมาสักเท่าไร ก็คงเข้าตำแหน่งค่าก่อน เมื่อทำงานดี จึงค่อยเลื่อนขึ้นไปตามลำดับ ทำให้คนมี discipline และมีความชำนาญ ส่วนนักเรียนไทยหาเป็นเช่นนั้นไม่ โดยมากมักจะขาด discipline และขาดความชำนาญ เหตุที่กระทำให้เสียมีอยู่อย่างหนึ่งก็คือความน้อยใจ บางทีนักเรียนซึ่งได้ศึกษามาดี ณ ต่างประเทศกลับเข้ามาก็ไม่ไ้เลื่อนตำแหน่งสมกับคุณวุฒิความสามารถ หรือถูกให้ไปทำการอื่นซึ่งตนไม่ได้เรียนมาเลย ตำแหน่งที่ตนควรจะได้กลับไปให้คนอื่น ซึ่งมักจะไม่มีความรู้ความสามารถเท่ากับคนเสีย เมื่อความน้อยใจเกิดขึ้นครั้งนี้เป็นเหตุให้คนดี ๆ เสียคนไปได้

ความเห็นนายสัตตอน (Mr. Sutton)

Mr. Sutton อาจารย์ใหญ่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ได้ให้ความเห็นว่า ในขณะนี้ มีนักเรียน 4 ชั้น คือ

- (1) พวกที่ไม่มีความสามารถจะเรียนสูงกว่ามัธยม 3 ได้
- (2) พวกที่ไม่มีความสามารถจะเรียนสูงกว่ามัธยม 6 ได้
- (3) พวกที่ไม่มีความสามารถจะเรียนสูงกว่ามัธยม 8 ได้
- (4) พวกที่มีความสามารถจะรับดีกรีในมหาวิทยาลัยได้

ฉะนั้นถ้าจะส่งนักเรียนออกไปต่างประเทศให้เรียนสำเร็จจริง ๆ ต้องเลือกในจำพวก 20 คนแรกที่สำเร็จมัธยม 8 คือพวกที่ได้คะแนน 65 % หรือมากกว่านั้น อายุนักเรียนจำพวกนี้ไม่เกินกว่า 18 ปี ถ้าจะเลือกผู้ที่สอบไล่วิชาแพทย์หรือวิชากฎหมายได้ ก็ควรเลือกในจำพวก 3 หรือ 4 คนแรกที่สอบไล่ได้

2. วิธีคัดเลือก ให้ตั้งกองกลางขึ้นสำหรับจัดการคัดเลือกผู้ที่สมควรและดีที่สุด ในจำพวกนักเรียนที่กล่าวมาแล้ว

3. จำนวนนักเรียน ควรให้กระทรวงต่าง ๆ คำนวณว่าจะต้องการนักเรียนเป็นการจำเป็นจริง ๆ ที่คนภายในกำหนด 10 ปี แล้วหารจำนวนนั้นด้วย 10 จะได้เลือกส่งได้ปีละเท่าไรนั้น คนจนครบจำนวนที่ต้องการ

การคัดเลือกส่งนักเรียนรัฐบาลนี้ให้เรียกว่า "National Scholarships" เป็นส่วนหนึ่งต่างหากจาก "King's Scholarships" เป็นอันว่า นายสัตตคอนเห็นพ้องกับพระคำริกรมพระยาคำรงฯ ในข้อที่ให้ "King's Scholarships" เป็นส่วนของกฤษฎการธรรมดาทั่วไป ไม่ให้มาเกี่ยวกับนักเรียนที่รัฐบาลจัดส่งออกไปสำหรับกลับเข้ามาบริหารราชการเลย

ความเห็นพระยาไพศาลศิลปศาสตร์

1. อายุนักเรียน

พระยาไพศาลเห็นควรจัดเป็น 3 ชั้น :-

ก. นักเรียนชั้นเด็ก อายุไม่เกิน 13 ปี ซึ่งบางกระทรวงมีความประสงค์จะส่งไปอบรมให้รู้ภาษาต่างประเทศดี การเลือกนักเรียนจำพวกนี้ต้องถือฐานะของบุคคลเป็นสำคัญ แต่ต้องมีทดสอบไล่แข่งขันบ้างเหมือนกัน วิชาที่จะสอบไล่ นั้นเพียงมัธยม 3 กับวิชาสามัญอื่น ซึ่งพอเทียบกับการสอบไล่สำหรับเข้า Public School ที่ประเทศอังกฤษ

ข. นักเรียนชั้นกลาง ไล่แก่ นักเรียนที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ และสอบไล่มัธยม 8 ได้แล้ว ควรเลือกด้วยการสอบไล่แข่งขันกัน วิชาเทียบเสมอการสอบไล่ครั้งแรกของมหาวิทยาลัยในประเทศที่การศึกษาเจริญแล้ว ทั้งกวักชั้นในสวนภาษาของประเทศที่จะไปเรียนและต้องไล่คะแนน 65 % ความมุ่งหมายก็คือจะให้ นักเรียนพวกนี้ตรงไปเข้ามหาวิทยาลัยต่างประเทศที่เกี่ยวในข้อนี้พระยาไพศาลเห็นว่า เมื่อจัดการเลือกและสอบไล่ในเมืองไทยได้แล้ว ก็ควรรีบส่งไปโดยเร็วที่สุดที่จะจัดได้ เพื่อจะได้ไปเรียนต่อ ณ ต่างประเทศที่เกี่ยว ไม่ต้องไปเรียนทวนต้น ไม่ควรให้รออยู่ทำงานในเมืองไทย เพื่อแสดงท่าทางว่าจะเหมาะสมแก่งานที่จะต้องทำในภายหลังหรือไม่ ดังเช่น ให้เป็นนักเรียนสอนในกระทรวงธรรมการ ซึ่งไม่มีโอกาสที่จะใช้วิชาสามัญที่ตนได้เรียนและสอบไล่มาได้ทั้งหมด ถ้าวิชาสามัญเรือเสียแล้ว เมื่อไปถึงต่างประเทศจะได้ความยากลำบาก เกือบเท่ากับต้องตั้งตนเรียนใหม่

(พระยาไพศาลฯ เห็นว่าเป็นผู้ที่ได้ช่วยคิดในเรื่องนักเรียนสอนของกระทรวงธรรมการ

- คุรุรายงานการประชุมว่าด้วยนักเรียนกระทรวงธรรมการ, สำเนาที่ 16 - กลับมีความรู้สึกเกี่ยวนี้ว่าเป็นวิธีที่ไม่ไคยล็ค)

ค. นักเรียนชั้นผู้ใหญ่ ไคแก่ ผู้ที่ไคเรียนจบมหาวิทยาลัยในเมืองไทย ซึ่งควรคคจคคให้ถึงฐานะ หรือโรงเรียนพิเศษชั้นสูงที่เทียบคคมหาวิทยาลัย นักเรียนพวกนี้ พระยาไพศาลาเห็นว่าไมคคองสอบไล่แข่งขัน ให้ถือเอาผลแห่งการสอบไล่ในมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนพิเศษเป็นหลักที่จะวินิจฉัย และแจกกระทรวงอาจจะกะตัวไว้ไคในระหว่างเวลาที่เรียนอยู่ไคมหาวิทยาลัย นักเรียนชั้นผู้ใหญ่นี้ก็ประสงค์จะให้ไปเรียนชั้น Post Graduate ณ คางประเทศในวิชาใดวิชาหนึ่ง เพื่อหาความชำนาญเป็นพิเศษ ข้าราชการที่แจกกระทรวงคคส่งไปคคการงาน ณ คางประเทศก็ควรอนุโลม เข้าในนักเรียนจำพวกนี้

2. วิธีคคเลือกและสอบไล่ ควรมีกรรมการกลางซึ่งไม่ขันกระทรวงไค สำหรับสอบไล่ แต่ให้แจกกระทรวงเป็นผู้เลือกนักเรียนตามหลักที่วางไว้ในเรื่องชาติตระกูล ความบริบูรณ์แห่งร่างกาย ฯลฯ เกี่ยวกับการเลือกตัวนักเรียนนี้ พระยาไพศาลแสดงความคิดเห็นว่ามีนักเรียนจำพวกหนึ่งซึ่งผู้ปกครองส่งออกไปเลาเรียนคคยทุนของเขาเอง บางคนก็เป็นคนดีและเลาเรียนคคมาก ถ้าเขามีความสมัครก้น่าจะรับเป็นนักเรียนหลวงไว้รับราชการ ฉนั้นในการเลือกนักเรียนของกระทรวง คาง ๆ ควรคคานึงถึงนักเรียนจำพวกนี้คคย พระยาไพศาลามีความเห็นยิ่งไปคคว่านั้นเสียอีก คือเห็นว่าควรเลือกนักเรียนจำพวกนี้ก่อน เมื่อไคจำนวนไม่พอกับความคคองการจึงจัดการเลือกและสอบไล่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปความเห็นของคณะกรรมการจัดการส่งนักเรียนไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ

คณะกรรมการถวายนความเห็นว่าจะวางหลักปฏิบัติอย่างไรในการจัดส่งนักเรียนไปศึกษา ณ ต่างประเทศ¹ ดังต่อไปนี้.

1. ประเภทนักเรียน

นักเรียนชั้นผู้ใหญ่

รัฐบาลควรจะมีหมายที่จะส่ง โดยมากแต่นักเรียนชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งผ่านสมัย maturity มาแล้ว คือผู้ที่ไ้เรียนสำเร็จในมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนพิเศษชั้นสูงในเมืองไทย เมื่อสถานที่ศึกษาเหล่านี้มีความเจริญถึงฐานะแล้ว หรือข้าราชการชั้นหนึ่งที่ได้ทำการงานมาแล้วมีความรู้ความสามารถเพื่อจะส่งไปเรียนเพิ่มเติมชั้น Post Graduate อย่างที่ปฏิบัติกันอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่น นักเรียนเหล่านี้เป็นผู้ที่รู้จักประเพณีบ้านเมืองของตน และกลับเข้ามาจะไม่ล้มภาษาของตน ทั้งมีความคิดพอที่จะรู้จักเปรียบเทียบและวินิจฉัยว่าสิ่งใดของต่างประเทศเขาดี อาจจะนำมาใช้ในเมืองไทยได้หรือไม่ นอกจากนั้นนักเรียนเหล่านี้ไม่ต้องออกไปเรียนอยู่นานหลายปี ทำให้เสียเงินค่าเล่าเรียนน้อยลงเป็นอันมาก

นักเรียนชั้นกลาง

แต่เมื่อการศึกษาชั้นสูงในเมืองไทยยังไม่เจริญพอ ก็เห็นจะต้องอนุญาตให้ส่งนักเรียนชั้นกลางไปพลางก่อน เพราะทางราชการจำเป็นจะต้องหาคนที่เรียนวิชาชั้นสูงสำเร็จมาใช้เร็ว ๆ นักเรียนชั้นนี้ได้แก่นักเรียนที่สอบไล่มัธยม 8 ได้แล้ว อายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ประสงค์ให้ไปเรียนวิชาชั้นสูง ณ เมืองต่างประเทศ

¹ก.จ.ช. เอกสารรัชกาลที่ 7 รล.10/1 เรื่องกรรมการจัดการส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาเมืองต่างประเทศ (7 พ.ค. 2463 - 24 เม.ย. 2472).

นักเรียนชั้นเด็ก

แม้ว่าการศึกษาในเมืองไทยเจริญถึงฐานะแล้ว ก็ควรส่งออกไปศึกษา ณ เมืองต่างประเทศ บาง เพราะบางกระทรวงจำเป็นที่จะต้องใช้คนที่รู้ภาษาต่างประเทศดี และรู้จักความคิดความเป็นไป ของฝรั่งชาติ ๆ นักเรียนชั้นนี้ต้องส่งไปแต่เด็ก ๆ ก่อนสมัย puberty อายุไม่เกิน 13 ปีบริบูรณ์ ให้ไปเรียนตั้งแต่วิชาสามัญจนถึงวิชาชั้นสูง ณ ต่างประเทศ

นักเรียนพิเศษ

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งออกไปเล่าเรียนตั้งแต่เด็ก ๆ โดยใช้เงินรัฐบาลเป็นค่าเล่าเรียน นักเรียนเหล่านี้เป็นโอรสพระบรมวงศานุวงศ์ ขึ้นทะเบียนอยู่ทางกระทรวงการต่างประเทศ แต่จะเรียนวิชาใดก็ได้แล้วแต่พระประสงค์ของพระบิดา เมื่อแรกจะส่งออกไปมักจะเป็นโอรสองค์ใหญ่ของเจ้านายผู้ใหญ่ที่มีความดีความชอบในราชการ แต่ต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมราชวงศ์เป็นนักเรียนพิเศษก็มี นักเรียนพิเศษนี้จะควรให้มีอีกต่อไป หรือจะควรกำหนดชั้นเพียงใด ต้องสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

นักเรียน " King's Scholarship "

กระทรวงธรรมการเป็นเจ้าหน้าที่จัดการสอบไล่แข่งขันกันส่งออกไปปีละ 2 คน และจ่ายเงินค่าเล่าเรียนให้ 3 ปี พระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงในการที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีนักเรียน " King's Scholarships " นั้น ก็เพื่อจะทรงอุดหนุนการศึกษาของกลุ่มทรเป็นส่วนหนึ่งทางหากจากราชการ และส่งเสริมการทำมาหากินของคนไทย ควรให้คงมีนักเรียนประเภทนี้ต่อไป และไม่ควรให้มาเกี่ยวกับราชการ คือ ไม่ควรให้กระทรวงใดรับชวงนักเรียน " King's Scholarship " เข้าเป็นนักเรียนของรัฐบาล เว้นแต่เขาจะสมัครมาร้องขอเช่นนั้นเอง แต่ถาจะไม่ให้กระทำเช่นนั้น ก็ต้องขยายเวลาเรียนออกไปเป็น 5 ปี เพราะไม่เคยมีตัวอย่างเลยที่จะเรียนสำเร็จกลับมาทำการทำงานไ้ภายใน 3 ปี

2. หลักแห่งการคัดเลือกนักเรียนรัฐบาล

สำหรับนักเรียนชั้นเด็กและนักเรียนชั้นกลาง ควรสอบไล่ความรู้วิชาและภาษาของต่างประเทศที่จะออกไปศึกษาโดยวิธีแข่งขันกัน ประกอบกับการให้คะแนนพิเศษในส่วนคุณลักษณะ 3 ประการ ซึ่งจะกล่าวต่อไปภายหลัง

การสอบไล่นั้น สำหรับนักเรียนเด็ก เพียงมัธยม 3 กับวิชาสามัญอื่น ๆ ซึ่งพอจะเทียบกับการสอบไล่เข้า Public School อังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นกลาง เทียบเสมือนการสอบไล่เข้ามหาวิทยาลัย ณ เมืองต่างประเทศ ต้องได้คะแนนอย่างน้อย 65 %

คุณลักษณะ 3 ประการนั้นคือ :-

1. ซาคิกำเนิต และฐานะของบิดามารดา
2. ความสมบูรณ์แห่งร่างกายและเชื้อสายแห่งสกุล (หมายถึง Heredity Factors ต่าง ๆ ที่ไม่พึงปรารถนา เช่น วรรณโรค วิกลจริต และความชั่ว Criminal Traits เป็นต้น)
3. นิสัย กิริยาและความประพฤติ

ส่วนนักเรียนชั้นผู้ใหญ่ นั้น ไม่ต้องมี การสอบไล่ความรู้แข่งขันกัน เพราะถ้าเป็นข้าราชการที่ประสงค์จะไปเรียนวิชาเพิ่มเติม เจ้ากระทรวงก็คงจะคัดเลือกผู้ที่เห็นว่ามี ความรู้ความสามารถมาแล้ว ส่วนผู้ที่ยังไม่ได้รับราชการนั้น ก็ควรเลือกโดยถือเอาผลแห่งการสอบไล่ในมหาวิทยาลัย หรือโรงเรียนชั้นสูงอื่น ๆ เป็นประมาณ ฉะนั้นเมื่อตรวจสอบเห็นว่ามี ความรู้วิชาและภาษาของ ประเทศที่จะออกไปศึกษานั้นพอเพียงแล้ว ก็ไม่จำเป็นจะต้องมีการสอบไล่โดยเอง แต่ในส่วนคุณลักษณะ 3 ประการนั้น ควรจะตรวจสอบเสียควายว่าจะสมควรส่งออกไปหรือไม่

3. เจ้าหน้าที่คัดเลือกนักเรียนรัฐบาล

เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งกรรมการประจำซึ่งจะไม่ขึ้นกับกระทรวงใด มีหน้าที่จัดการสอบไล่และจำหน่ายข้าราชการพลเรือนไปตามกระทรวงแล้ว ควรจะให้กรรมการนี้เป็นเจ้าหน้าที่จัดการควบคุมดูแลการส่งนักเรียนรัฐบาลไปศึกษา ณ เมืองต่างประเทศเสียควาย

เพราะนักเรียนเหล่านี้จะกลับเข้ามาเป็นราชการพลเรือน นักเรียนพิเศษ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งต่างหาก ของนักเรียนรัฐบาล น่าจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรรมการข้าราชการพลเรือนเป็นเจ้าหน้าที่ ความคุมดูแลแทนที่จะให้ขึ้นทะเบียนอยู่ทางกระทรวงการต่างประเทศอย่างทุกวันนี้ แต่นักเรียน " King's Scholarship " นั้น ไม่เกี่ยวกับราชการ เป็นการอุดหนุนสาธารณะ ควรให้กระทรวง ธรรมการเป็นเจ้าหน้าที่จัดการอยู่เดิม

4. หน้าที่ของกรรมการข้าราชการพลเรือนในการควบคุมดูแลนักเรียนรัฐบาล

คณะกรรมการตกลงกับกระทรวงพลเรือนทั้งปวงว่ากระทรวงนั้น ๆ จะต้องการนักเรียน ประเภทใดเป็นจำนวนเท่าใด แล้วจดทะเบียนรักษาไว้เป็นกระทรวง ๆ

เมื่อถึงเวลาที่จะส่ง ให้กรรมการประเทศเรียกผู้สมัคร และจัดการคัดเลือกตามหลัก ที่ใ้กล่าวมาแล้ว ในการที่จะสอบไล่แข่งขันกันนั้น กรรมการอาจจะขอความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ฝ่าย กระทรวงธรรมการและผู้ชำนาญฝ่ายกระทรวงต่าง ๆ ได้ และในการที่จะสืบพิจารณาคุณลักษณะ 3 ประการนั้น กรรมการอาจจะสืบได้โดยสอบถามผู้ปกครองนักเรียนและพิจารณารายงานแพทย์ รายงานครูโรงเรียนกับสนทนากลปากคำนักเรียนเอง สำหรับนักเรียนชั้นผู้ใหญ่ นั้น แม้ว่าจะไม่ต้องการ สอบไล่ก็เป็นหน้าที่ของกรรมการจะต้องตรวจสอบหลักฐานในส่วนวิชาและความรู้ภาษาต่างประเทศ กับคุณลักษณะ 3 ประการ ดังกล่าวมาแล้ว

การที่จะจัดส่งนักเรียนออกไปและควบคุมดูแลการศึกษาตลอดจนการเงินทองของนักเรียน เป็นหน้าที่ของกรรมการทั้งสิ้น ฉะนั้นงบประมาณค่าเล่าเรียนของนักเรียนควรมอบให้กรรมการจัดการ ตรงกับกระทรวงพระคลังฯ และควรให้ดูแลนักเรียน ณ เมืองต่างประเทศขึ้นตรงต่อกรรมการ กรรมการมีหน้าที่ที่จะดำริและสั่งการศึกษาของนักเรียน ตลอดจนการจำหน่ายและแลกเปลี่ยนนักเรียน ตามกระทรวงโดยปรึกษาหารือกับเจ้ากระทรวง

5. ผู้ปกครองดูแลนักเรียน ณ เมืองต่างประเทศ

ควรจัดข้าราชการทุกคนที่ได้เคยเล่าเรียน ณ เมืองต่างประเทศจนถึงสอบไล่ปริญญาในมหาวิทยาลัยได้ และได้เคยทำงานในตำแหน่งที่รับผิดชอบในเมืองไทยมาแล้ว เช่น หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร เป็นผู้ปกครองดูแลนักเรียนทั่วไปไม่ว่าในประเทศใด และให้มีผู้ช่วยเป็นฝรั่งชาวเมืองประเทศนั้น ๆ สุดท้ายแล้วจะมีนักเรียนมากน้อยเพียงใดตามแต่ข้าราชการผู้ปกครองนักเรียนจะเห็นสมควร

อนึ่ง ผู้ปกครองและผู้ช่วยดูแลนักเรียนจะปฏิบัติกับนักเรียนอย่างไร เพื่อรักษาวินัยของนักเรียนนั้น เห็นควรดำเนินการตามพระคำวิสมเด็จพระเจ้าฟ้าเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสงขลานครินทร์

6. นักเรียนทหารบกและทหารเรือกับนักเรียนกรมรถไฟหลวง ซึ่งอ้างถึง "Technical Education"

นักเรียนทหารบกและทหารเรือนั้นไม่ใช่ข้าราชการพลเรือน การอบรมศึกษาของนักเรียนทหารย่อมติดกับการศึกษาของนักเรียนธรรมดา ไม่ควรให้มาเกี่ยวกับระเบียบจัดการศึกษา ควรให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจัดการตามระเบียบของเขาตามที่ใดตรวจสอบวิธีปฏิบัติการของกระทรวงต่าง ๆ

ส่วนนักเรียนกรมรถไฟหลวงนั้น โดยเหตุที่ใกล้ชิดแจ้งความจำเป็นที่จะต้องหาคนไทยมารับราชการแทนฝรั่งโดยเร็วที่สุดที่จะพึงจัดได้ ควรให้กรมรถไฟหลวงจัดการไปตามโปรแกรมที่ได้ตกลงกับกระทรวงพระคลังฯ ไว้ก่อนแล้ว ต่อเมื่อครบจำนวนนักเรียนที่ได้จัดการศึกษาตามโปรแกรมนั้นแล้ว จึงให้กรมการข้าราชการพลเรือนเป็นธุระจัดการ นักเรียนกรมรถไฟหลวงที่ประสงค์จะให้มีขึ้นในภายหน้าต่อไปเหมือนกันกับนักเรียนกระทรวงพลเรือนอื่น ๆ

7. การประหยัดเงินค่าเล่าเรียนนักเรียน

ควรคิดประหยัดโดยมุ่งหมายที่จะส่ง โดยมากแต่แก่นักเรียนชั้นผู้ใหญ่คือ พวกที่จะให้ไปเรียนชั้น Post Graduate ดังกล่าวมาแล้ว

แต่เมื่อการศึกษาในเมืองไทยยังไม่เจริญพอที่จะกระทำเช่นนั้นได้ ก็ต้องให้กรรมการข้าราชการพลเรือนคึกจำกัคจำนวนนักเรียนโดยตกลงกับเจ้ากระทรวงให้ส่งแต่จำนวนที่จำเป็นแท้ ๆ ฉนั้นควรให้เจ้ากระทรวงคำนวณว่าจะต้องการนักเรียนมาใช้จริง ๆ ในราชการเป็นจำนวนเท่าใด ภายในเวลา 10 ปี นับตั้งค้ พ.ศ. 2470 เป็นต้นไป ทั้งเมื่อครบจำนวนนักเรียนที่ต้องการแล้ว จะควรส่งไปเรียนเพื่อสำรองไว้เป็นจำนวนประจำเท่าใด โดยชี้แจงเหตุจำเป็นให้กรรมการทราบ

การที่คิดจะให้บิการาคาหรือผู้ปกครองออกเงินค่าเล่าเรียนเองสำหรับนักเรียนชั้นค้ก ระหว่างเวลาที่เรียนวิชาสามัญอยู่ ณ เมืองต่างประเทศแล้วรัฐบาลจึงรับเป็นนักเรียนของรัฐบาล เวลาที่จะเรียนวิชาชั้นสูงต่อไปนั้น เห็นว่าช้คของ เพราะมีบิการาคาหรือผู้ปกครองน้อยนักที่จะมีทรัพย์สินพอที่จะกระทำเช่นนั้นได้ แต่มีทางที่จะจัดการให้ความคิดนี้สำเร็จได้โดยทางอ้อม คือ คอยสืบคูนใจพวกนักเรียนไปรเวทซึ่งบิการาคาหรือผู้ปกครองที่มีทรัพย์สินพอส่งออกไปเล่าเรียน ถ้าเห็นคนไหนมีคูนใจและความประพฤติดีและถ้าเขาสมัคร ก็ควรเลือกรับเป็นนักเรียนรัฐบาลในเวลาที่จะเรียนวิชาชั้นสูงต่อไป ซึ่งบางกระทรวงได้เคยทำกันมาบ้างแล้ว การที่จะเลือกนั้นจะให้กรรมการสอบไล่ไม่ค้คอยู่เอง ค้คเลือกโดยถือเอาผลแห่งการสอบไล่ในโรงเรียน ณ เมืองต่างประเทศที่เขาประจำอยู่แล้ว

ถึงแม้ว่าจะเปรียบเทียบการกฏเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลธรรมดาสามัญมีโอกาสไปศึกษา ณ ต่างประเทศ แต่ในทางปฏิบัติแล้วก็ปรากฏว่ายังพิจารณาถึงชาติตระกูลของนักเรียนอยู่มาก จากหลักฐานปรากฏว่าเชื้อพระวงศ์และบุตรขุนนางชั้นเจ้าพระยา พระยา จะได้รับพระบรมราชานุญาตให้เป็นนักเรียนหลวงส่งไปศึกษาต่างประเทศ เหตุผลที่พอจะอนุมานได้คือ ค่านิยมของการส่งนักเรียนไทยไปต่างประเทศในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ยังค่านึงถึงชาติตระกูลเป็นเรื่องสำคัญ จะเห็นได้จากหลักฐานต่าง ๆ ว่า พ.ศ. 2454 โปรดเกล้าให้หม่อมเจ้าไชแสงระพี เป็นนักเรียนหลวงไปศึกษา ณ ประเทศอังกฤษ ตามสำเนาจดหมายที่ 42/2963 ลงวันที่ 8 กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก 131 ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ เสนาบดีว่าการต่างประเทศ ถึงพระยาสุธรรมไมตรี อัครราชทูตสยามกรุงลอนดอน ความว่า

"ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ว่าหม่อมเจ้าไชแสงระพีในพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์ มีอายุสมควรที่จะให้ออกไปเป็นนักเรียนหลวงเพื่อศึกษาวิชา ณ ประเทศยุโรปได้แล้ว ไท้กระทรวงการต่างประเทศรับจัดให้หม่อมเจ้าไชแสงระพีไต่ออกจากกรุงเทพฯ วันที่ 10 เดือนนี้

การเล่าเรียนของหม่อมเจ้าไชแสงระพีนั้นได้ทูลหาหรือพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์แล้ว มีรับสั่งว่าจะไต่ทรงจัดให้มิสเตอร์เกรก พาหม่อมเจ้าไชแสงระพีไปมอบให้แก่มิสเตอร์ผู้ซึ่งจะไต่จัดการเล่าเรียนของหม่อมเจ้าไชแสงระพีในประเทศอังกฤษตามที่ไต่นัดหมายไว้แต่ก่อนแล้ว ส่วนเงินค่าเล่าเรียนในชั้นต้นนี้จะทรงตรองไปก่อนจนกว่าจะไต่ทราบการใช้จ่ายแน่นอนในราว 2 เดือนนี้

เพราะฉะนั้นให้พระยาสุธรรมมนตรีเอาใจใส่ในหม่อมเจ้าไชแสงระพี ซึ่งลอคโรสจะไต่จัดการนั้นด้วย เมื่อลอคโรสจะไต่ช่วยอย่างไร ก็ต้องจัดให้โดยเร็ว"¹

นอกจากหม่อมเจ้าไชแสงระพีแล้ว ยังมีเชื้อพระวงศ์และบุตรขุนนางชั้นสูง ไต่รับพระราชทานทุนไปเรียนต่างประเทศในฐานะเป็นนักเรียนหลวงอีก บุคคลเหล่านี้ไม่คงสอบแข่งขัน แต่พิจารณาจากชาติตระกูลเป็นสำคัญ

เดือนกันยายน พ.ศ. 2455 โปรดฯ ให้บุตรเจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ 2 คน เป็นนักเรียนหลวงไปเรียนที่สกอตแลนด์ ดังปรากฏจากจดหมายของเจ้าคุณราชสาส์นโสภณถึงกรมพระยาเทวะวงษ์-วโรประการ ความว่า

"ด้วยเจ้าพระยาวงษาอนุประพัทธ์ขอให้ส่งบุตรชาย 17 ปีคนหนึ่ง อายุ 15 ปีคนหนึ่ง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นสูงอยู่ในโรงเรียนราชวิทยาลัยออกไปศึกษาวิชา ณ ประเทศสกอตแลนด์ ไต่กระทรวงการต่างประเทศรับเป็นนักเรียนหลวงแลเป็นธุระจัดส่งออกไปศึกษาวิชา ณ ประเทศยุโรปให้ลอคไป

¹ ก.จ.ช. ร.6 บ 4.7/3 โปรดให้หม่อมเจ้าไชแสงระพีเป็นนักเรียนหลวงไปศึกษา ณ ประเทศอังกฤษ (2 - 8 ก.ค. 2455).

ส่วนเงินค่าเล่าเรียนได้สั่งให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติผูกขาดตกลงกับกระทรวงการต่างประเทศ
 ควบแล้ว"¹

พ.ศ.2457 โปรดฯให้ ม.ล.อุ้น และ ม.ล.ศิริ² ลูกพระยาวรวงษ์วิวัฒน์ เป็นนักเรียน
 หลวงในกระทรวงยุติธรรมท่านหนึ่ง และกระทรวงนครบาลอีกท่านหนึ่ง

พ.ศ.2461 โปรดฯให้พระองค์เจ้าจุมภฏพงษ์บริพัตร³ โอรสสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงนคร-
 สวรรค์วรพินิต และหม่อมเจ้ากัลยาณวงศ์ประวิตร ในกรมหลวงปราจิณกิติบดี ซึ่งมีอายุสมควรพอจะ
 ออกไปศึกษาวิชา ณ ประเทศอังกฤษ

พ.ศ.2462 โปรดฯให้รับ ม.จ.เกรียงไกรมรุผล⁴ ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมขุนมรุ-
 พงษ์ศิริวัฒน์ ซึ่งได้ออกไปศึกษาวิชา ณ ประเทศอังกฤษ เวลานี้เป็นนักเรียนพิเศษของรัฐบาล และ
 ได้มีพระราชหัตถเลขาสั่งในเรื่องเงินค่าเล่าเรียนไปยังกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

พ.ศ.2465 โปรดฯให้พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล พระโอรสองค์ใหญ่
 ของสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีราเมศวร และหม่อมเจ้าจรจิระพันธุ์ ในพระเจ้า
 ฟ้าเชอ กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช ออกไปศึกษาวิชา ณ หวีปยุโรป โดยทุนเล่าเรียนของรัฐบาล
 และให้รับหม่อมราชวงศ์ถวนเทานีก ปราโมทย์⁵ ณ กรุงเทพ บุตรพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าคำรบ

¹ก.จ.ช. ร.6 บ 4.7/4 โปรดฯให้บุตรเจ้าพระยาวงศาสุรพันธ์ 2 คน เป็น
 นักเรียนหลวงไปเรียนที่สกอตแลนด์ (12 ส.ค. - 9 ก.ย. 2455).

²ก.จ.ช. ร.6 บ 4.8/7 โปรดเกล้าฯให้ ม.ล.อุ้น และ ม.ล.ศิริ ลูกพระยาวรวงษ์
 วิวัฒน์ เป็นนักเรียนหลวงในกระทรวงยุติธรรม 1 กระทรวงนครบาลอีก (24 เม.ย. - 27 เม.ย.
 2457).

³ก.จ.ช. ร.6 บ 4.7/9 โปรดฯให้พระองค์เจ้าจุมภฏพงษ์บริพัตรเป็นนักเรียนหลวง
 ในกระทรวงต่างประเทศ (28 มี.ค. 2461).

⁴ก.จ.ช. ร.6 บ 4.7/11 โปรดฯให้ ม.จ.เกรียงไกรมรุผล เป็นนักเรียนหลวงพิเศษ
 ของรัฐบาล (2 - 11 มี.ย. 2462).

⁵ในเอกสารที่กองจดหมายเหตุแห่งชาติใช้ "ท" สะกดพในคำว่า "ปราโมทย์"

ไว้เป็นนักเรียนในประเภทนี้อีก 1 นาย¹

พ.ศ.2465 โปรดฯให้นักเรียนนายร้อยหม่อมเจ้าอาทิตย์อุไทย และนักเรียนนายร้อยหม่อมเจ้าวงศานุวัตร² ในสมเด็จพระยาเทเวศร์วรวงศ์วิโรภการ เป็นนักเรียนหลวงของกระทรวงการต่างประเทศออกไปศึกษาวิชา ณ ประเทศยุโรป และพระราชทานพระบรมราชานุญาตมิต้องได้รับราชการทหารครบกำหนดตามพระราชบัญญัติ

พ.ศ.2467 โปรดฯให้หม่อมเจ้าอากาศคำเกิง ม.จ.เพลิงนพผล³ ออกไปศึกษาวิชาในต่างประเทศ

พ.ศ.2467 โปรดฯให้หม่อมราชวงศ์ห้วยเทพ เทวกุล ณ กรุงเทพฯ⁴ ออกไปศึกษาวิชา ณ ประเทศอังกฤษ เป็นนักเรียนสังกัดกระทรวงการต่างประเทศ

จากข้อมูลเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าการส่งนักเรียนไทยไปต่างประเทศนั้นผู้ที่มิใช่ชาติตระกูลจะได้รับการพิจารณาเป็นนักเรียนหลวงส่งไปเรียน ณ ต่างประเทศ

นอกจากจะพิจารณาจากชาติตระกูลแล้ว ยังพิจารณาบุคคลสามัญธรรมดาที่มีความรู้ความสามารถส่งไปเรียนต่างประเทศด้วย อาทิเช่น กรณีของนายวัน⁵ ซึ่งทางกระทรวงยุติธรรมส่งไปศึกษาวิชากฎหมาย โดยใช้งบประมาณกระทรวงยุติธรรม เป็นต้น

¹ก.จ.ช. ร.6 บ.4.7/14 ค่าเล่าเรียนของ ม.ร.ว.ถวนเทานิก ม.จ.ขจรจิรพันธ์ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล (26 พ.ย. - 9 ม.ค. 2465).

²ก.จ.ช. ร.6 บ.4.7/15 ม.จ.อาทิตย์อุไทย ม.จ.วงศานุวัตร เป็นนักเรียนหลวงกระทรวงต่างประเทศ (27 ก.พ. 2465 - 4 พ.ค. 2466).

³ก.จ.ช. ร.6 บ.4.7/17 ม.จ.อากาศคำเกิง ม.จ.เพลิงนพผล ออกไปศึกษาวิชาในต่างประเทศ (12 พ.ค. - 18 ก.ค. 2467).

⁴ก.จ.ช. ร.6 บ.4.7/18 ม.ร.ว.ห้วยเทพ เทวกุล (18 - 28 ต.ค. 2467).

⁵ก.จ.ช. ร.6 บ.2.1/1 กระทรวงยุติธรรมส่งนายวัน ไปศึกษากฎหมายในยุโรป โดยใช้งบประมาณกระทรวงยุติธรรม (6 - 14 ก.ค. 2454).

ผู้ที่เป็นบุตรเจ้านายตระกูลสูง และผู้ที่เป็นบุตรขุนนางชั้นสูง ที่ได้มีโอกาสไปศึกษาต่างประเทศนั้น ถือไควว่าเป็นผู้มีสถานภาพที่คิดตัวมาแต่กำเนิด (ascribed status) ชาติตระกูลเป็นสิ่งส่งเสริมให้มีโอกาสเลื่อนฐานะทางสังคม ด้วยการได้ไปศึกษา ณ ต่างประเทศ เมื่อกลับมาเข้ารับราชการในตำแหน่งหน้าที่สำคัญ จึงเป็นการเลื่อนฐานะทางสังคมให้สูงขึ้นไปกว่าเดิม และมีโอกาสดีกว่าบุคคลที่ไม่มีชาติตระกูล

ระเบียบการส่งนักเรียนสกอลาชิปในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการร่างระเบียบการส่งนักเรียนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดให้ ก.ร.พ.วิหน้าที่จัดการศึกษาของนักเรียนที่ส่งไปเล่าเรียนในเมืองต่างประเทศ มีระเบียบการส่งนักเรียนพร้อมด้วยหนังสือสัญญารับรองและประกาศรับผู้สมัครเป็นนักเรียนฝ่ายพลเรือนของรัฐบาลไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ

ในเรื่องการสอบไล่เพื่อแข่งขันรับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงประจำปีละ 2 คนนั้น พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าธานีนิวัติ เสนาบดีกระทรวงธรรมการทรงมีบรรดาชิบายว่า แต่เดิมมาได้คัดเลือกเอาเฉพาะแต่นักเรียนที่สอบไล่ได้มีชัยมีที่ 8 เป็นอย่างเยี่ยม คนที่ 1 - 2 ได้รับพระราชทานทุนนี้ ครั้นต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงคือ คัดเอาผู้ที่ได้คะแนนเยี่ยม ประมาณว่าตั้งแต่ 65 ในร้อยขึ้นไป เอามาสอบไล่แข่งขันในวิชาบางอย่าง เช่น ภาษาอังกฤษ คำานวน วิทยาศาสตร์ อีกชั้นหนึ่ง คัดเอาแต่เฉพาะผู้ที่ได้ที่ 1 - 2 ในตอนหลังนี้ไป การที่สอบ 2 ชั้นนี้เป็นเหตุให้เด็กแควม (cram) ผลที่ได้ไม่คุ้มเสียอยู่หลายราย จึงได้สั่งให้แก่วิธีการใหม่ให้เด็กที่สอบไล่ได้ตั้งแต่ 65 ในร้อยนั้น มาสอบเฉพาะภาษาอังกฤษและทวงที่วาทา ความไหวพริบ กับห้ามการที่เด็กเข้าสอบซ้ำหลาย ๆ ครั้ง คงอนุญาตให้สอบเพียง 2 ครั้งเป็นอย่างมาก

ต่อมากระทรวงธรรมการได้แยกหลักสูตรออกเป็นสามแผนก รูปการจึงเปลี่ยนแปลงไป เพราะต่างคนต่างเรียนมาไม่เหมือนกัน จะแข่งขันอย่างไรให้เป็นความยุติธรรมนั้นยาก กระทรวงธรรมการจึงได้คิดออกระเบียบการสอบไล่ใหม่ โดยคัดเลือกเอาผู้เรียนดีเป็นอย่างเยี่ยมแล้วทุกแผนก

มาสอบ ให้ดำเนินการทำนองเดียวกับระเบียบการส่งนักเรียนรัฐบาลของ ก.ร.พ.¹

ระเบียบการกระทรวงธรรมการ เรื่องการสอบไล่แข่งขันเพื่อรับพระราชทานทุน
เล่าเรียนหลวงประจำปี²

ด้วยหลักสูตรมัธยมตอนปลายที่ใช้อยู่ในเวลานี้ได้จำแนกการศึกษาออกเป็น 3 ราย คือ
แผนกกลาง แผนกภาษา และแผนกวิทยาศาสตร์ มุ่งไปในทางที่ไม่เหมือนกัน จึงเป็นการสมควรที่จะ
แก้ไขเปลี่ยนแปลงระเบียบการสอบไล่แข่งขันเพื่อรับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวง เพื่อสงเคราะห์
ให้การคัดเลือกนักเรียนในแผนกต่าง ๆ ไปศึกษาวิชาต่างประเทศได้มีโอกาสเป็นความเสมอภาคทั่ว
หน้ากัน ฉะนั้นให้ยกเลิกระเบียบการสอบไล่แข่งขันเพื่อรับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงประจำปี
ลงวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2470 ให้ใช้ระเบียบซึ่งกำหนดขึ้นใหม่ดังต่อไปนี้แทน ตั้งแต่เสร็จการสอบ
ไล่ประโยคมัธยมบริบูรณ์ (ชาย) ประจำปี 2472 เป็นต้นไป

ลักษณะของผู้สมัครที่จะยอมให้เข้าสอบไล่

ผู้สมัครเข้าสอบไล่แข่งขันเพื่อรับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงต้องเป็นผู้ประกอบด้วย
ลักษณะดังนี้

1. มีสัญชาติไทยในบังคับสยาม
2. มีอายุไม่เกิน 19 ปีบริบูรณ์ นับถึงวันสุดท้ายของเดือนมีนาคมแห่งปีที่สอบไล่ประโยค
มัธยมบริบูรณ์ (ชาย) ครั้งที่สี่
3. ไม่เคยเข้าสอบไล่แข่งขันเพื่อรับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงเกินกว่า 1 ครั้ง
4. ได้คะแนนที่สอบไล่ได้ในลำดับที่ 1 ถึงที่ 10 แห่งประโยคมัธยมบริบูรณ์ (ชาย) ใน
แผนกใดแผนกหนึ่งใน 3 แผนก เมื่อเสร็จการสอบไล่คัดเลือกแล้วให้กรรมการทำรายงานแสดงผล
เสนอกระทรวงธรรมการ เพื่อได้รับอนุมัติของเสนาบดีคือไปว่าผู้ใดจะเป็นผู้ได้รับพระราชทานทุน

¹ก.จ.ช. เอกสารรัชกาลที่ 7 แฟ้ม รล.10/11 เรื่องระเบียบการส่งนักเรียน
พลเรือนของรัฐบาลและนักเรียน "สกอลาชิป" (21 มี.ค. 2471 - 6 ส.ค. 2474).

²ก.จ.ช. เอกสารรัชกาลที่ 7 แฟ้ม รล.10/11 เรื่องเดิม.

เล่าเรียนหลวง

ลักษณะการสอบไล่

ในการสอบไล่ เพื่อคัดเลือกนักเรียนรับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงนั้นให้กรรมการปฏิบัติ ดังนี้

1. ตรวจวุฒิโดยชนกกรรม คือชาติกำเนิดและฐานะของบิดามารดา กรรมการจะพิจารณาให้คะแนนโดยถือเอาค่าตอบในหนังสือสัญญารับรองของผู้ปกครอง เป็นเครื่องวินิจฉัย ในที่นี้ไม่ใ้หมาย ถึงจะให้คะแนนเพราะเกิดมาในสกุลผู้ใด แต่หมายถึงหลักฐานของบิดามารดาโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า บิดามารดาได้เป็นผู้มีชื่อเสียงเกียรติคุณ ได้เคยทำกิจการเป็นคุณประโยชน์ถึงามไว้แก่ชาติบ้านเมือง และมีทรัพย์สินเงินทองพอที่จะคำจุนช่วยเหลือฐานะของบุตรได้ถึง ซึ่งความสวัสดิภาพในเบื้องต้นนั้นค้าย นอกจากนี้ต้อง ไม่เป็นผู้มีโรคหรือนิสัยสันดานที่จะสับสายในทางตระกูลได้ เช่น วิกลจริต วัณโรค หรือ มีความผิดปกติในทางอาชญาบางอย่าง เป็นต้น (คะแนนเต็ม 50)

2. ตรวจวุฒิบุคคล คือ นิสัยสันดานและความประพฤติของผู้สมัคร กรรมการจะได้ตรวจพิจารณารายงานที่อาจารย์ใหญ่หรือเจ้าสำนักเรียนเป็นผู้ทำส่ง แล้วให้คะแนน (คะแนนเต็ม 50)

3. ตรวจวุฒิทางอนามัย คือ อนามัยของผู้สมัครเอง กรรมการจะถือเอารายงานของ คณะแพทย์กระทรวงธรรมการตั้งขึ้นหรือมอบหมายให้ทำการตรวจเนื่องในการนี้ (คะแนนเต็ม 100)

4. สอบเขาว์ กรรมการจะตั้งคำถามให้เขียนตอบ เพื่อพิเคราะห์ถึงความเฉลียวฉลาด ไหวพริบของผู้สมัคร (คะแนน 100)

5. สอบทวงทีและวาจา กรรมการจะเรียกผู้สมัครให้มาพบทีละคน เพื่อสังเกตกิริยาท่าทาง และหยั่งพินความรู้ทั่ว ๆ ไป ค้ายการสั่งสนทนาทั้งในภาษาไทยและต่างประเทศ กรรมการทุกนาย ท่างจะให้คะแนนโดยไม่รู้กัน เมื่อรวมคะแนนทั้งหมดแล้วเอาจำนวนกรรมการหาร ตกสิทธิ์เท่าไร เป็นคะแนนที่ผู้สมัครจะพึงได้ (คะแนนเต็ม 100)

เมื่อผู้ปกครองได้มาทำสัญญารับรองกับผู้แทนกระทรวงธรรมการและกรรมการได้รับรายงานของเจ้าสำนักเรียนพร้อมแล้ว จะได้ตั้งต้นสอบเขาว์ซึ่งมีคะแนนเต็ม 100 ในตอนนี้จะถือเป็นการสอบคัดเลือก ผู้ใดคะแนนสูงที่จะได้รับความตรวจพิจารณาของคณะแพทย์ต่อไป จะมีจำนวนตั้งแต่

สูงไปหาค่ามากน้อยเท่าไร ให้เป็นหน้าที่ของกรรมการเป็นผู้กำหนด แต่คงไม่ใ้หมากเกินกว่าร้อยละ 75 ของจำนวนผู้สมัครทั้งหมด อนึ่งในการตรวจวุฒิทางอนามยนี้ให้ถือว่า ผู้สมัครต้องไล่คะแนน สำหรับอวัยวะสำคัญตั้งแต่ครั้งหนึ่งขึ้นไป และคะแนนรวมต้องไล่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 มิฉะนั้นจะไม่อนุญาตให้เข้าสอบทวงทีและวาจาสำหรับประกวดชิงตำแหน่งต่อไปอีก

จำนวนและกำหนดเวลาทุนเล่าเรียนหลวง

ในปีหนึ่ง ๆ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานทุนเล่าเรียนไว้ 2 คน ผู้ใดที่กรรมการไล่ตรวจพิจารณาให้คะแนนและเสนาบดีกระทรวงธรรมการลงมติแล้วว่าเป็นที่ 1 และที่ 2 จะไล่รับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ มีกำหนด 3 ปี เมื่อพ้นกำหนดนั้นแล้ว อาจโอนสังกัดเป็นนักเรียนกระทรวงใดต่อไปอีกได้

ในเรื่องร่างระเบียบการสอบไล่แข่งขันเพื่อรับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงประจำปี พร้อมควยใบสมัครกับสัญญารับรอง ที่เสนาบดีกระทรวงธรรมการนำขึ้นทูลเกล้าถวาย และทรงโปรดเกล้าฯ ให้เสนอปรึกษาในเสนาบดีสภา เสนาบดีการต่างประเทศทรงทักท้วงว่า นักเรียนพลเรือนของรัฐบาลกับนักเรียนสกอลาชิปมีคึกกันมาก เพราะนักเรียนสกอลาชิปสำหรับคนทั่วไป และมุ่งต่อการกุศล ไม่ควรมีข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น เรื่องหลักทรัพย์ของบิดา และควรมีการแข่งขันคัดเลือกกันอย่างใดอย่างหนึ่ง และที่กำหนดระยะเวลา 3 ปี ไม่ใคร่เพียงพอจะได้ความรู้ตลอด ควรมียืดเวลาเป็น 5 ปี จึงตกลงให้ส่งร่างระเบียบการนี้คืนไปให้เสนาบดีกระทรวงการพิจารณาใหม่ พร้อมควยสำเนารายงาน เสนาบดีสภาตอนที่ปรึกษาเรื่องนี้

เสนาบดีกระทรวงการทรงสงสัยในคำทักท้วงของ เสนาบดีว่าการต่างประเทศ ความมุ่งหมายของกระทรวงธรรมการมีไคคิดจะจำกัดอย่างไร นอกจากที่จะให้พระราชบริจาคนั้นไคผดสังให้เกิดพลเมืองดี ที่ว่าควยหลักทรัพย์ของบิดา ก็เพื่อให้พอที่จะคำจุนช่วยเหลือฐานะของบุตรให้ถึงซึ่งสวัสดิภาพในเบื้องต้น ไม่ไคมุ่งหมายจะอุดหนุนคนมั่งมีให้ไคเปรียบคนจน ส่วนเรื่องการแข่งขันนั้นนักเรียนต่างกันเป็น 3 แผนก จะแข่งขันอย่างไรให้เกิดยุติธรรมเห็นนยาก สำหรับกำหนดระยะเวลาอีกเป็น 5 ปี จะไคทำความตกลงกับคลังต่อไป ส่วนขอที่ไครับสัญญาจะทำราชการไม่ต่ำกว่า 10 ปี จะไคตัดออกเสียให้ถูกกับหลัก

เสนาบดีว่าการต่างประเทศชี้แจงว่า การที่จะให้พิจารณาถึงชนกกรรมนั้น ถึงแม้ไม่มี เจตนาให้คนจนเสียเปรียบ ก็ยอมเป็นการเสียเปรียบอยู่ในตัวเอง จึงควรคัดเรื่องหลักทรัพย์ของบิดากับหลักทรัพย์ของผู้สมัครออกเสีย แม่เมื่อเด็กไปทำหน้าที่สิ้นชั้นกลาง โทษโดยเรียกตัวกลับ เพราะหลักแห่ง การตั้งทุนสกอลาชิปนั้น เพื่อจะอุดหนุนประชาชนทั่วไป เป็นการเปิดโอกาสใหญ่ที่ไร้ทุนทรัพย์ใดเล่าเรียน เช่นเดียวกับผู้ที่สามารถจะเล่าเรียนได้ด้วยทุนทรัพย์ของตนเอง และควรคัดเรื่องคุณค่าความดีของบิดา และของผู้สมัครออกด้วย

ส่วนเรื่องการแข่งขัน เสนาบดีว่าการต่างประเทศเสนอว่า แข่งขันในภาษาไทยและภาษา ต่างประเทศที่ผู้สมัครจะออกไปเรียนก็ได้ ถ้าขาดการแข่งขันในวิชาแล้ว จะทำให้เกิดระแวงว่าจะไม่ เป็นไปโดยเที่ยงธรรม ทั้งนี้ควรคำนึงตามหลักสูตรการสอบไล่แข่งขันของราชบุรุษ ซึ่งแข่งขันเป็น (1) วิชาที่ท่องสอบ (2) วิชาที่ฟังเลือกสอบ ส่วนข้อปรารภในเรื่องแคว้นนั้นแยก เพราะเป็น ธรรมดาที่นักเรียนจะต้องเตรียมตัวให้สมหวัง กับที่ถามอีกข้อหนึ่งว่า ที่จะเลือกให้สอบสกอลาชิป เฉพาะผู้ที่ได้คะแนนในลำดับที่ 1 ถึง 10 แห่งประโยคมัธยมบริบูรณ์ใน 3 แคว้น แห่งหลักสูตรของ กระทรวงธรรมการนั้น น่าจะขัดกับหลักการที่ตั้งทุนสกอลาชิปนี้ ซึ่งโปรดเกล้าพระราชทานเพื่อ ประโยชน์ของประชาชนทั่วไป ไม่ใช่ทุนสกอลาชิปของกระทรวงธรรมการ จึงควรเปิดโอกาสให้เด็ก ทั่วไป ไม่ว่าจะเรียนในโรงเรียนของกระทรวงธรรมการหรือโรงเรียนไปรเวตใด ๆ เข้าสอบได้ ทั่วกัน

การที่เสนาบดีธรรมการคำไว้ให้เพิ่มทุนเล่าเรียนหลวงเป็น 3 ทุนนั้น โดยเพิ่มทุนแผนก วิทยาศาสตร์ขึ้นมาอีก 1 ทุน ได้มีการประชุมปรึกษาหารือในเรื่องนี้

พระยาศรีวิสารฯ กราบบังคมทูลว่า ที่เพิ่มเวลาศึกษาขึ้นเป็น 5 ปี ก็พอแล้ว เท่ากับเพิ่ม เงินทุนที่พระราชทาน ไม่ควรเพิ่มจำนวนให้เป็น 3 คนขึ้น มีพระราชดำรัสว่า ถ้าไม่เพิ่มให้เป็น 3 คน เสนาบดีธรรมการอาจคิดว่าไม่เห็นด้วยกับ scheme ที่แบ่งวิชาสอบไล่ออกเป็น 3 ประเภท

สมเด็จพระยาคำรงฯ กราบบังคมทูลเสนอว่า ในนี้พระราชทานสกอลาชิปให้ เป็น 3 คน แต่ไม่จำเป็นที่จะคงจำนวนนี้ไว้ เพราะความคิดนี้อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ในภายหน้า มีพระ ราชดำรัสว่า ถ้ารัฐบาลไม่ให้เพิ่มจำนวนอีก 1 คน คือสำหรับวิชาวิทยาศาสตร์ จะพระราชทานเงิน ส่วนพระองค์สำหรับคนนี้

เสนาบดีคุณธรรมกราบบังคมทูลว่า ถ้าจะเพิ่มจำนวนเพราะแบ่งแยกวิชาออกเป็นภาค และประเภท ก็ไม่ sound นัก ควรเอาวิทยาศาสตร์เป็นหลักสูตรสอบไล่ด้วย คือ มีการสอบไล่วิชา 3 ประเภท และให้ผู้สมัครสอบทั้งหมด แล้วรวมคะแนนเอา

เสนาบดีเกษตรา กราบบังคมทูลว่า เมื่อเพิ่มจำนวนไปแล้วก็น่าจะพอ นักเรียนพวกนี้ไม่ต้อง มีสัญญารับรองว่าจะต้องรับราชการฉลองพระเดชพระคุณเมื่อกลับ ฉะนั้นควรนับเป็น charity เท่านั้น

กรมพระจันทบุรีฯ กราบบังคมทูลว่า จะเล็งว่าเป็น charity ไม่ถูกนัก ควรคิดว่าเป็น การลงทุนเพื่อ intellectual development ของบ้านเมืองจะเหมาะกว่า บัญชาอายุที่ว่ามีเงิน หรือไม่มีที่จะส่งไปได้เท่านั้นเท่านี้คน

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์ฯ กราบบังคมทูลว่า ส่งไปไต่อย่างมากที่สุด

เสนาบดีกลาโหมทรงเห็นว่าควรมีสกอลาชิป 3 คน ๆ ละแผนก ตามที่ทรงอนุมัติ

ราชเลขาธิการกราบบังคมทูลว่า ตามที่ได้ฟังเหตุการณ์เห็นควรเพิ่มให้เป็น 3 คน ตาม พระราชดำริ

มีพระราชดำรัสถามว่า ถ้าเพิ่ม 3 คน จะมีเงินพอหรือไม่

ผู้รั้งตำแหน่งเสนาบดีคลังฯ กราบบังคมทูลว่า ได้คำนวณทุกเกลตา ถวายไว้ในบันทึกเรื่อง ค่าใช้จ่ายนักเรียนสกอลาชิปแล้ว (หนังสือคลังฯ ที่ 110/25024 ลงวันที่ 16 มกราคม 2472)

มีพระราชดำรัสว่า ถ้าเช่นนั้นก็แปลว่าไม่เพิ่มจำนวนคน เพราะเวลานี้ไม่มีเงินพอเช่นเดียวกันกับไม่มีเงินพอสำหรับเรื่องกิจการบางรายที่บางกระทรวงขอมา แต่เรื่องวิธีสอบไล่ นั้นจะคิดอย่างไร

เสนาบดีธรรมการกราบบังคมทูลว่า ควรเลือกระวาง (1) สอบไล่ 3 ภาค ถ้าตกลง อย่างนี้ควรต้องเลือก 3 คน หรือ (2) สอบเอาคะแนนตามที่กระทรวงธรรมการแนะนำตั้งแต่แรก คือเอาคะแนนมัธยม 8 เป็นใหญ่ แล้วเพิ่มคะแนนอื่น เช่น ร่างกาย ไหวพริบ เป็นต้น ถ้าเอาอย่าง นี้ก็คงจำนวนไว้ 2 คน

พระยาศรีวิสารวา กราบบังคมทูลว่า น่าจะใช้วิชา 3 แผนกตั้งเป็นวิชาสอบไล่ เป็น competitive examination และกติกะแนรวมที่ได้ใน 3 วิชานี้

เสนาบดีธรรมการกราบบังคมทูลว่า ปีนี้อขอให้เพิ่มเป็น 3 คนก็แล้วกัน เพราะทางฝ่ายพวกสอบไล่ก็เตรียม expect อยู่แล้ว

มีพระราชดำรัสว่า ถ้าจะเพิ่มเป็น 3 คนในปีที่แล้ว ภายหลังจะลดลงไม่ได้ไม่เป็นการรบกวน ทกลงเฉพาะปีนี้อยอมตามวิธีสอบไล่ของเสนาบดีธรรมการเพื่อทดลองคือ 2 คนเท่านั้น แต่พระราชทานทุนส่วนพระองค์เพิ่มขึ้นอีก 1 คน สำหรับแผนกวิทยาศาสตร์

และได้มีประกาศพระราชทานทุนเล่าเรียนสำหรับศึกษาวิทยาศาสตร์ขึ้น ความในประกาศนั้นมีว่า

"พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชปรารภว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งอาจส่งเสริมความเจริญให้กุลบุตรบรรดภูมิอารยธรรม ได้ทรงใฝ่พระราชหฤทัยอยู่เป็นนิตย์ที่จะอุปถัมภ์บำรุงประชาชนชาวไทยให้ถึงความสมบูรณ์ทุกอย่างบรรดามี ก็และในเวลาวิชาอันเป็นหลักที่ทั้งส่วนใหญแห่งความเจริญทั้งหมด ปรากฏว่าวิทยาศาสตร์มีคุณสมบัติสามารถช่วยเหลือในการตรวจคนมูลเหตุไต่กระหนักแล้วประกอบหาผลจนสำเร็จกิจที่พึงประสงค์ เป็นวิชาที่กำลังรุ่งเรืองก้าวหน้าไปโดยรวดเร็ว ทำประโยชน์แก่มนุษย์ชาติเห็นประจักษ์โดยอเนกประการ ถาชาติโคลาหลังในวิชาสำคัญนี้ ก็หาแน้วมีความเจริญอันแท้จริงไม่ สมควรจะทรงหนุนบำรุงวิชาแผนกนี้แก่ประชาชนชาวสยาม เพื่อไ้มีความรู้ความสามารถเทียบทันสมัยนิยม ด้วยพระราชปรารภดังกล่าวแล้ว จึงมีพระราชประสงค์จะพระราชทานพระราชทรัพย์เป็นทุนเล่าเรียนแก่กุลบุตรเพื่อไ้ศึกษาวิทยาศาสตร์ปีละหนึ่งคน ให้มีโอกาสรไ้รับการศึกษาคลอกเวลา 5 ปี เป็นกำหนด โปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงธรรมการ เป็นเจ้าหน้าที่สอบคัดเลือกตามวิธีการ ทุนนี้เป็นส่วนพระองค์ไม่เกี่ยวแก่ทางการของรัฐบาล และแม้รัฐบาลจะตั้งทุนศึกษาสำหรับนักเรียนแผนกวิทยาศาสตร์ขึ้นเมื่อไร หรือมีจำนวนบุคคลเท่าไรก็ตาม ก็คงพระราชทานทุนเล่าเรียนส่วนพระองค์นี้แผนกหนึ่งต่างหากเป็นนิตย์ไป

ประกาศพระบรมราชูทิศไว้แต่ ณ วันที่ 25 มีนาคม พุทธศักราช 2472 เป็นปีที่ 5 ใน
รัชกาลปัจจุบัน"¹

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นด้วยกับประกาศฉบับนี้ และได้ทรงมีพระราช
คำริษา

"ดีแล้ว ใ้ประกาศได้ แต่หนังสือสัญญา นั้น เรื่องไปเป็นหนี้สินหรือเหลวไหล ผู้ปกครองจะ
ใช้เงินให้รัฐบาล แต่ส่วนนักเรียนที่เป็นทุนของฉันไม่มีในสัญญาต่างหาก น่าจะมีใบสัญญากลายกัน และ
ต้องให้ปรากฏว่าเมื่อกลับจากศึกษาฉันไม่รับผิดชอบในการที่จะหางานให้ทำ หรือให้ทุนรอนในการ
อาชีพต่อไป มิฉะนั้นอาจมา claim เอาอีก"²

จึงสรุปได้ว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2472 เป็นต้นมา ได้เพิ่มทุนเล่าเรียนหลวงขึ้นเป็น 3 ทุน คือ
เพิ่มทุนสำหรับเล่าเรียนวิทยาศาสตร์ขึ้น และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระ-
บรมราชโองบายที่จะสนับสนุนการศึกษาในต่างประเทศของนักเรียนไทย เช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระ
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ก.จ.ช. เอกสารรัชกาลที่ 7 เรื่องเดิม.

²ก.จ.ช. เอกสารรัชกาลที่ 7 เรื่องเดิม.

ผู้ดูแลนักเรียนไทย¹

เสนาบดีกระทรวงกลาโหมทรงให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า²

1. ผู้ที่จะรับมอบบังคับบัญชาเรื่องนักเรียนนั้น คงจะเป็นราชทูตคนใดคนหนึ่งในประเทศยุโรป คือไม้อัครราชทูตประจำกรุงลอนดอนก็อัครราชทูตประจำกรุงปารีส คนใดคนหนึ่งทั้งสองคนนี้ ถ้าเช่นนั้นแล้ว การดูแลนักเรียนที่จะทำด้วยความดี เพื่อก็มีกิจธุระจุกจิกมาก ราชทูตสองสำนักนี้ มีงานมาก เมื่อถูกรวมเรื่องนักเรียนไทยทั้งหมดในยุโรปมาดูแลบังคับบัญชาด้วย อาจเป็นงานเพิ่มขึ้น อย่างหนัก ถึงไม่สามารถจะทำการให้ละเอียดละออทั่วถึงได้ ยิ่งถ้าเป็นผู้ซึ่งต้องรับมอบกิจการเรื่อง สันนิบาตชาติด้วยอีกแผนกหนึ่งแล้ว ก็อาจจะเป็นการเหลือมือทีเดียว

2. ราชทูตประจำท้องที่ เมื่อปลดเปลื้องจากการดูแลนักเรียนก็ย่อมสบายมาก แต่ย่อมมีหน้าที่ครอบครองอยู่นั่นเองในฐานะที่เป็นคนไทย อีกประการหนึ่งการศึกษาอย่างใดเกี่ยวกับจะต้อง ขอร้องต่อรัฐบาลแห่งท้องที่ ก็ต้องให้ราชทูตประจำท้องที่เป็นผู้ขอร้อง เหตุเหล่านี้หากว่าราชทูตผู้ดูแลนักเรียนกับราชทูตประจำท้องที่แตกสามัคคีไม่ปรองดองกัน ก็อาจมีเกิดข้อขัดข้องหรือยุ่งยงไต่ถาม

3. ผู้บังคับบัญชานักเรียน ถ้าใช้คนเดียวและเป็นราชทูตประจำที่ใดที่หนึ่ง จะต้องดูแลนักเรียนทั่วไปทุกประเทศที่มีนักเรียนอยู่ ก็คงต้องมีผู้ช่วย กล่าวคือ ผู้ดูแลนักเรียนไว้ประจำในประเทศนั้น ๆ แห่งละคน ด้วยตนเองไม่สามารถจะเที่ยวดูแลการใดละเอียดทุกแห่งไป ในส่วนนี้ว่า โดยทางการก็อาจไม่มีข้อขัดข้อง แต่มาถึงใจบิดามารดาและผู้ปกครองนักเรียนทางกรุงเทพฯ แล้ว ได้เคยรู้สึกทุกข์มานาน ในข้อที่ราชทูตประจำท้องที่เป็นผู้ปกครองนักเรียน ยอมปรารณาฝากฝังแก่ราชทูตประจำท้องที่มากกว่า เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ แต่ถ้าวราชทูตประจำท้องที่มิได้มีหน้าที่ บังคับบัญชานักเรียนในประเทศซึ่งตนประจำอยู่แล้ว การฝากฝังก็ขัดข้องไป ครั้นจะฝากแก่ผู้บังคับ

¹ รายละเอียดในเรื่องผู้ดูแลนักเรียนไทยอยู่ในภาคผนวก.

² ก.จ.ช. เอกสารรัชกาลที่ 6 - 7 แฟ้ม รล.10/1 เรื่องกรรมการจัดการส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาเมืองต่างประเทศ และเรื่องโอนนักเรียนพิเศษมาสังกัดกรมราชเลขาธิการ

(7 พ.ค. 2463 - 24 เม.ย. 2472).

มีผู้ชานักเรียน ก็อาจจะเห็นว่า เป็นผู้อยู่ห่าง ครั้นจะฝากแกมผู้ช่วย คือผู้ดูแลนักเรียนประจำประเทศ ก็อาจจะเป็นชาวต่างประเทศไม่รู้จัก และไม่รู้ว่าใครเป็นใคร

ความสามประการดังกล่าวนี้ ย่อมไม่เป็นข้อขัดข้องรุนแรงถึงกับจะเห็นว่า ไม่ควรทดลอง รวมนักเรียนอยู่ในบังคับบัญชาคน ๆ เดียว แต่ถ้ามหาภาวจะคงให้ราชทูตประจำประเทศต่างฝ่ายต่าง คงบังคับบัญชานักเรียนสืบไป แต่หาวิธีป้องกันข้อยุ่งยั้งหรือป้องกันการใช้ปฏิบัติการต่างวิธีกัน อันเป็น เหตุให้นักเรียนฝ่ายหนึ่งเห็นว่าไม่ได้รับความยุติธรรมเช่นอย่างอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว บางทีก็จะมีทางจัด ไก่บาง เช่น คำเนิการในรูปคณะกรรมการราชทูต ให้คนใดคนหนึ่งเป็นประธาน แล้วให้ประชุมกัน ปีละครั้งหนึ่งหรือสองครั้ง เพื่อปรึกษาตกลงกันในหลักทางการที่ควรดำเนินการได้เป็นไปสม่ำเสมอ ทำนองเดียวกันทุกประเทศ ก็เป็นหนทางที่พอจะคิดได้อีกอย่างหนึ่ง

เคิมผู้ดูแลนักเรียนไทยในประเทศอังกฤษนั้นเป็นฝรั่ง คือ Mr. James Algernon Brown¹ และได้มีการวางใจชาวต่างประเทศคนอื่นเป็นผู้ดูแลนักเรียนไทย ต่อมาจนกระทั่งหลัง สงครามโลกครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2458 - 2461)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการเปลี่ยนผู้ดูแลนักเรียน ซึ่งเดิม ชาวต่างประเทศมาเป็นคนไทย ควยทรงเห็นว่าผู้ดูแลนักเรียนซึ่งเป็นชาวต่างประเทศไม่รู้นโยบาย และความต้องการของประเทศและคนไทย ได้ทรงแต่งตั้งคนไทยเป็นผู้ดูแลนักเรียนสืบต่อจากชาว ต่างประเทศ ผู้ดูแลนักเรียนไทยในประเทศอังกฤษคนแรกที่เป็นคนไทยคือ พระยาภะรตราชา แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวเมื่อปี พ.ศ. 2464 นอกจากจะจักให้ผู้ดูแลนักเรียนไทยในประเทศ อังกฤษแล้ว ก็ได้จักให้มีผู้ดูแลนักเรียนไทยในสหรัฐอเมริกาด้วยในโอกาสต่อมา ผู้ดูแลนักเรียนไทย ในสหรัฐอเมริกาคนแรกคือ พระยาเมธาธิบดี ได้รับให้ดำรงตำแหน่งเมื่อปี พ.ศ. 2462

¹ James Algernon Brown, Private Report of the Superintendent of Siamese Students for the Year Ending December 31st 1897 (London : Harrison and Sons, -1898), p.1.

เรื่องผู้ดูแลนักเรียนที่เมืองอังกฤษนี้ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์อยากให้เปลี่ยนจากคนไทยมาเป็นฝรั่ง เนื่องจากผู้ดูแลนักเรียนที่เป็นคนไทยทำหน้าที่ไม่ได้ดีเท่าที่ควร แต่ในที่สุดคณะกรรมการก็ตกลงเห็นชอบให้ หม่อมเจ้าวรรณไวทยากรเป็นผู้ดูแลนักเรียนต่างประเทศทั่วไป และให้มีผู้ช่วยผู้ดูแลนักเรียนเป็นชนชาวประเทศนั้น ๆ เอง¹

เรื่องเงินสำหรับจ่ายให้นักเรียนนั้น นอกจากค่ากินอยู่ ก็มีค่าเล่าเรียน ค่าเสื้อผ้า ค่าเดินทาง เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นรายจ่ายไม่น้อยเลย และรายจ่ายเหล่านี้ย่อมต่างกันตามชั้นอายุ ชั้นโรงเรียน และสำนักเรียน จะกะเป็นเรือนเปอร์เซ็นต์ในค่าอยู่กินก็จะสมควรก็เปอร์เซ็นต์แน่นอนลงไปนั้น เป็นการยากที่จะกำหนดไปจากกรุงเทพฯ เพราะพฤติการณ์ย่อมจะต่างกันเรื่อยไป แล้วแต่ประเทศท้องถิ่น ชั้นของนักเรียน และสำนักเรียนที่ถูกหรือแพง จึงเห็นว่าจะได้แต่วางหลักความประสงค์ลงไว้เพียงกว้าง ๆ มอบให้ผู้บังคับบัญชานักเรียนกำหนดปลีกย่อยต่อไป

นักเรียนสกอลาชิปเวลานี้ค่าเล่าเรียนมีละ 300 ปอนด์² มีผู้กล่าวว่ามันเกินไปข้อนี้ไม่ควรยกขึ้นเป็นปัญหา เพราะการกำหนดค่าเล่าเรียน ย่อมต้องถือการอยู่กิน (cost of living) ในสถานที่ส่งไปเล่าเรียนเป็นเกณฑ์ เมื่อไม่พอ ผู้ปกครองหรือนักเรียนร้องเรียนมา ประกอบด้วยหลักฐาน กระทรวงพระคลังฯ ก็พร้อมที่จะรับพิจารณา

ศูนย์วิจัยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ก.จ.ช. เอกสารรัชกาลที่ 7 แฟ้ม รล.10/3 เรื่องผู้ดูแลนักเรียนที่เมืองนอก (28 ธ.ค. 2464 - 24 พ.ค. 2475).

²ก.จ.ช. เอกสารรัชกาลที่ 7 รล.10/11 ระเบียบการส่งนักเรียนพลเรือนของรัฐบาล และนักเรียน "สกอลาชิป" (21 มี.ค. 2471 - 6 ส.ค. 2474).

สรุป

จะเห็นได้ว่าการแก้ไขระเบียบการส่งนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงก็คือ การเพิ่มทุนเล่าเรียน
แผนกวิทยาศาสตร์ขึ้นอีกทุนหนึ่งก็ดี หรือการจัดหาครูแลนักเรียนไทยที่มีประสิทธิภาพ และการจัดม
ประมาณให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของนักเรียนไทยก็ดี ล้วนแต่เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเอาพระทัยใส่ในเรื่องการศึกษาและในเรื่องคุณภาพของคน คือต้องการคน
ที่มีวิชา มีความสามารถ เข้ามาช่วยพัฒนาบ้านเมืองไทย และมีความคิดอ่านทัดเทียมฝรั่ง ไม่ใช่ฝรั่ง
คูหมั่นถิ่นแคลนได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย